

מאמרי
באתי לגני
תש"כ • תש"מ

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקל"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' ירחמיאל וזוגתו מרת רבקה לאה

ולזכות יוצאי חלציהם

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת שרה עטא

מרת חנה העניא ובעלה הרה"ת ר' אליהו יעקב שיחיו אנדרוסיער

אסתר ברכה, מושקא, פריידא מרים,

אלישבע ושלמה שמואל ארי'

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

יעקבסאהן

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

במשך המעט לעת – ללמוד פרקי המשניות של אותיות השם.

במשך המעט לעת – לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעט לעת – לבאר לבני ביתו שי' אודות כ"ק

מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד בה כל ימי חייו.

במשך המעט לעת – לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי הכנסיות

ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח

אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר

תקנתו ע"ד אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י – ובמקומות

המתאימים – גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות השנה. – אם

באפשרי לעשות כל הנ"ל מתוך התועדות.

במשך המעט לעת – לבקר (המוכשרים לזה) במקום כנוסי הנוער

החרדי – ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי שלום, גם במקום כינוסי הנוער

שלעת עתה עדיין אינו חרדי – ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם

תמיד מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע מהם והתקוה

והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף ימלאו את תפקידם בהחזקת

היהדות והפצת התורה בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו בכל הנ"ל בימים

אשר אחרי היארצייט ובפרט ביום הש"ק שלאחריו.

* * *

והוי"ו יחיש⁷ ביאת גואלנו והקיצו⁸ ורננו שוכני⁹ עפר, ונשיאנו, הוא

כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא, בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו

בדרך העולה בית אל.

מנחם מענדל שניאורסאהן

©

Published and Copyright 2019 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

(718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2019

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

(6) והוי"ו יחיש... נפלאות: ראה אג"ק אדמו"ר הצמח צדק ע' א. אדמו"ר מהר"ש ע' א.

(7) יחיש: אולי י"ל שבזה נכללת ג"כ בקשה שיהיו במדריגת זכו, וכדרז"ל: זכו אחישנה (סנה' צח,

א). – הערה במכתב כד טבת תשכ"ב (אג"ק חכ"ב ע' צו).

(8) ישע"י כו, יט.

(9) שוכני עפר... הוא... בתוכם: להעיר מדרז"ל שוכני עפר כו' שנעשה שכן לעפר בחייו (סוטה ה,

א. הובאה בשו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ג). וידועה אגה"ק דאדה"ז, אשר כתב קרוב לזמן הסתלקותו: נפש

השפלה באמת לאמיתו כו'. – הערה שם.

בשעת התפללות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר – אחר אמירת תהלים) ילמוד (יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו' ויאדיר. בלחש – איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית – יחזרו חלק מהמאמר דיום ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס עד³) בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה – פרק תניא. וכן לאחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחזיו, וכן קודם תפלת מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח – יקרא כל אחד פ"ג (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות, או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ – יצייר עצמו, בעת קריאת הפ"ג, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"ג אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי – בו ביום) על מנת לקראתו על ציון שלו.

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן ה'תש"ח [סה"מ תש"ח ע' 146]², וה'תש"ט [סה"מ תש"ט ע' 74]³.
בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ⁴.

(2) ושם: כנגד נפש רוח נשמה חי' יחידה (משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א). וראה שיחת יט כסלו תשי"א (תו"מ ח"ב ע' 125): בפעם הראשונה שראיתי שמדליקים חמש נרות בעת התפלה ביאָרצייט (וכן בשנת האבלות), כשהייתי אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר בפאריז, שאלתי אצלו טעם הדבר, ולא השיב, ולאחר זמן אמר, שחמש הנרות הם כנגד חמש השמות שהנשמה נקראת בהם, נפש רוח נשמה חי' יחידה.

(3) ושם: א) לימוד המשניות הוא אחר אמירת שיעור התהלים שאחר התפלה. ב) פרק כד דכלים ופרק ז' דמקואות לומדים אחר סיום תפלת ערבית, סיום תפלת היום וסיום תפלת מנחה – הן במשך כל האחד עשר חודש הן ביום היאָרצייט. ג) במשך ימי האבלות, ר"ל, לומדים בגלוי רק משנה אחת. ד) הדיוק הוא לסיים הפרקים אחרי התפלה.

(4) ראה ר"ד ימי השבעה ה'ש"ת ס"ט (תו"מ ח"א ע' 6): בשנת האבלות [אחר אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה נ"ע], ל"ע, כשהי' הרבי מסיים: „רבי חנניא בן עקשיא כו", לפני קדיש דרבנן, הי' נוהג להשען על ידו ולומר משהו בלחש.

(5) נדפס לאח"ז בסה"מ תשי" ע' 109 ואילך.

בס"ד.

פתח דבר

בקשר עם יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, יום מלאות שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע –

הננו מוציאים לאור את המאמרים שבהם נתבאר פרק העשירי דהמשך באתי לגני ה'שי"ת (השייך לשנה זו (תש"פ), שבה לומדים פרק הנ"ל בפעם הרביעית¹): ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט ה'תש"כ וד"ה באתי לגני דיו"ד שבט ה'תש"מ.

*

לתועלת הלומדים, בא גם פרק העשירי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת (בהוספת מ"מ ע"י המו"ל); תוכן המאמרים; מכתב ששי בשבט ה'תש"כ; מברק לקראת יו"ד שבט ה'תש"מ; ביאורים במאמר – משיחות יו"ד שבט וש"פ בשלח ה'תש"כ; מכתבי כ"ק אדמו"ר לקראת יו"ד שבט ה'תשי"א.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום הבהיר י"ד כסלו, ה'תש"פ,
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

(1) לאחר שנשלמו ג"פ עשרים שנה – תשי"א-תשל"ל, תשל"א-תש"נ, תנש"א-תש"ע – המכוונים לעשרים הפרקים שבהמשך זה (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"ב ע' תקצד ובשוה"ג ב. וראה גם שם ח"א ע' vi. וש"נ).

מכתב ב'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.
ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או
השייכים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע הכ"מ,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום העשירי בשבט
הבע"ל, הוא יום היאָרצייט של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:
בשבת קדש שלפני היאָרצייט ישתדלו לעלות לתורה.

אם אין מספר העליות מספיק – יקראו בתורה בחזרים שונים, אבל
לא להוסיף על מספר הקרואים.

ישתדלו שמפטיר יהי' הגדול שבחבורה – בריצוי רוב המנין – או
על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היאָרצייט, ונכון לחלק
שיתפלל אחד ערבית, שני – שחרית, שלישי – מנחה כדי לזכות בזה מספר
יותר גדול של אנ"ש.

להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל – נר של שעוה.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ע"ד היאָרצייט הראשון של אביו
כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט ע' לג [ולאח"ז באגרות-קודש אדמו"ר
מהוריי"צ ח"א ע' קלח]).

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת
צ"צ חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת הקיצו ורננו ש'וכני ע'פר.

המראה מקומות וכו' בהערות הממוספרות – ניתוספו ע"י המו"ל.
(1) יש לציין שגם כמשך השנים שלאח"ז התייחס הרבי כ"כ פעמים להוראות שבמכתב זה ע"ד
סדר ההנהגה ביום ההילולא, וצוה לפרסמן כו'.

מפתח כללי

iii	פתח דבר
v	תוכן הענינים
ז	פרק עשירי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת
	ה'תש"כ
ט	מכתב ששי בשבט
יא	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט – רשימה בכתי"ק
יג	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט
	ה'תש"מ
כט	מברק ליו"ד שבט
ל	ד"ה באתי לגני, יו"ד שבט
	הוספה:
	ג' הפסוקים בנוגע לצבאות הוי' בהתאם לג' הענינים שבמאמר
לט	משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ
	בהתחלת השנה הי"א מתחילה העבודה דצבא מל' חיל
מב	משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ
	הנקודה המשותפת בסעיף הראשון והעשירי של המשך ההילולא
מד	משיחת יו"ד שבט, ה'תש"כ
	בנין ביהמ"ק – ע"י עבודה באופן של התנשאות
מו	משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ
	המרירות ומיתוקה
מט	משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ
נא	מכתבים הכלליים ליום היאָרצייט

אנ"ש ותלמידי התמימים, וכל הנוטלים חלק בדרכי החסידים והחסידות עמדו הכן כולכם, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, לקבל ברכת הוי' בשפעת חיים ופרנסה טובה ונחת מיוצאי חלציכם, אשר ישפיע השי"ת לכם ולנו על ידי התעוררות רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתיים, ע"ד מכניסי רחמים, אשר יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל ההילולא, וברוכים תהיו בבני חייא ומזונא רויחא.

מנחם מענדל שניאורסאהן

תוכן העינים

באתי לגני, יו"ד שבט, ה'תש"כ

ביאור הענין ד, וועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (המשכת האור שהוא בכל העולמות בשוה, ועד להמשכת העצמות, ע"י העבודה) – ע"פ תורת הבעש"ט שענווה שלא במקומה היא ע"ד ענוותנותו של ר' זכרי' שגרמה לחורבן בית-המקדש, ומזה מובן שכשהנהגה היא כדבעי (כשהאדם יודע שע"י עבודתו בתורה ותפלה פועל המשכת העצמות) – ע"ז בונה הוא את בית-המקדש.

ביאור השייכות להענין ד, היושבת בגנים גו" (בג' הפירושים שבדבר, שהם ההמשכות הפרטיות הנמשכות ע"י העבודה לנשמות ומלאכים, בחי' ממלא כל עלמין) – ע"פ תורת המגיד שכל השינויים באופן הנהגתם של ישראל למטה נחקקים למעלה בהעצמות, ולכן מובן שנוסף על המשכת האור שבכל העולמות בשוה, נמשך האור גם בבחי' ממכ"ע בכל פרטי השינויים והמדריגות.

ביאור הקושיא שבמאמר על טעם קריאת ישראל בשם „צבאות הוי" – ע"פ המבואר בתו"א ששם צבאות (שענינו – יחוד האורות עם הכלים דבריא) נתחדש בדורות שלאח"ז, משא"כ בדורו של משה לא הי' צורך בזה, כיון שהיו במעמדו ומצבו של משה, שהי' נשמה דאצילות בהיותו למטה (ובפרט ע"פ מ"ש אדמו"ר האמצעי ששם צבאות הוא שם הפעולה בלבד). הטעם שבירור העולם ע"י התומ"צ צ"ל בהתלבשות בימים דוקא (ימים יוצרו) – כי ע"י עבודת התפלה (התלוי' בימים דוקא, כיון שענינה הוא שהיצר הטוב והיצר הרע יהיו שניהם כאחד לעבודת הוי', דוגמת חיבור היום והלילה ליום אחד) נעשית רחיצת לבושי התומ"צ מהענינים הבלתי-רצויים המעורבים בהם.

הפיכת „שקר" ו„קשר" העולם ל„קרש" דקדושה – באופן שהמציאות עצמה משתנית, כדמצינו בענין „אור תורה מחייהו", שאור התורה נמשך ומאיר עד שניכרת פעולתו למטה בגוף האדם.

הטעם שהמשכת בחי' „ה' אחד" הוא בזמן מוגבל דוקא (ימים יוצרו ולא אחד בהם) – כי דוקא ע"י התהוות היש יודעים שההתהוות היא באיך-ערוך, והיא פועלת את ההכרה והידיעה דאיך-ערוך גם בעולמות שלמעלה ממנו

ג

באתי לגני, יו"ד שבט, ה'תש"מ

הענין ד, וועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (וכן שאר הפרטים דיציאת מצרים) הוא נצחי במשך כל הדורות, גם בזמן הגלות. וזהו „היושבת בגנים גו", דקאי על כנסת ישראל כפי שהיא בזמן הגלות.

ענינו של שם צבאות (שמורה על ריבוי נבראים) – אוא"ס כפי שנמשך ומתלבש בבי"ע. ולכן לא נזכר שם זה בתורה, אלא נתחדש ע"י הנביאים, כי משה רבינו (והתורה שניתנה על-ידו) הוא בחי' אצילות, ורק לאחר הסתלקות משה פעלו הנביאים שגם בבי"ע יהי' "איהו וגרמוהי חד" כמו באצילות. וענין זה נעשה ע"י עבודתם של ישראל בזמן הנביאים, ובפרט – בזמן הגלות, בבירור הניצוצות שברשותם.

זוהי שייכות הענין ד"צבאות הוי"ו לשם צבאות: ישראל נקראו בשם "צבאות הוי"ו מצד עבודתם בבירור הניצוצות עד שיתכללו בשם הוי', שעי"ז ממשיכים ריבוי אור ממקום עליון ביותר, ועי"ז נעשה גם בבי"ע "איהו וגרמוהי חד".

ובעומק יותר: שם צבאות הוא בנצח והוד, ומדת הנצח מושרש בעצם הנפש, ולכן ע"י עבודת נצחון המלחמה נמשך ומתגלה מעצמות אוא"ס. וענין זה מתגלה ע"י עבודתם של ישראל ("צבאות הוי"ו"), כיון שצורתם חקוקה בו ית' עוד קודם שנבראו.

ל

מכתבים הכלליים ליום היואריצימ

מכתב א'

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים וכל הקרובים
לחסידות וחסידים די בכל אתר ואתר,

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת בא יום הגדול והקדוש הוא יום עשירי בשבט, יום הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ – הנני לעורר אודות מאמרו שנתן להדפיס ליום ההסתלקות, הוא ד"ה באתי לגני – יו"ד שבט תשי"א,

אשר בטח תלמדו אותו בליל ויום ההילולא.

ובלשון נשיאנו במכתביו (קונטרס ג', קונט' לו²):

מסוגל הוא היום הזה להתקשר בעץ החיים, אשר כאו"א מאנ"ש יזכה שיאיר עליו ועל כל ב"ב שיחיו זכות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר מסר ונתן נפשו הק' עלינו להדריכנו במעגלי צדיקי יסוד עולם הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להושע בבני חייא ומזונא רויחא.

אנ"ש ותלמידי התמימים יחיו, התעוררו ובאו לחצרות ה', בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אל התפלה ואל למודי השיעורים רבנים, והתועדו באהבת רעים לחזק את הלמודים בתמיכת לומדי תורה ועוסקים בעבודת השי"ת.

(1) קונטרס ג: סה"מ קונטרסים ח"א ע' 76. ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' קסו (המור"ל).

(2) קונטרס לו: סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ולאח"ז באג"ק שם ח"ד ס"ע רעח ואילך (המור"ל).

ובהתאם לכך נעשה כן גם במים – "ויוורו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים"³.

ובפרטיות יותר – יש בזה ב' דעות⁴: א) עץ החיים, ב) עץ של הרדופני, שהוא עץ מר.

והענין בזה – שלדעה הא' נתבטלה המרירות מצד ריבוי האור ד"עץ החיים". אמנם, עדיין אין זה תכלית השלימות, כיון שצריכים להפוך את המרירות עצמה, ע"ד מ"ש⁵ "לילה כיום יאיר". וזהו החידוש בדעה הב' – שהמים נמתקו ע"י עץ מר, היינו, שהמרירות עצמה נתהפכה למתיקות.

וענין זה (הפיכת המרירות למתיקות) הוא לא מצד ריבוי החסדים, אלא מצד קו הגבורות דוקא, שענינם תגבורת החיות, וכידוע⁶ שמשורש הגבורות נמשך הענין דתחיית המתים שהוא מבחי' שיורא דטלא דבדולחא (וקשור גם עם ענין המן שבפרשת השבוע⁷ שהוא בחי' טל⁸).

וגם ענין זה הוא מצד מעלתם של ישראל, שכל עניניהם נעשים חקוקים בעצמותו ית' – דכיון שלמעלה בעצמותו ית' לא יתכן שיהי' ענין של רע, בהכרח שענין זה יתהפך לטוב.

כלומר: אין הכוונה לביטול הענין הבלתי-רצוי – דכיון שענין זה נחקק בעצמותו ית', לא שייך שיתבטל, אלא שענין זה עצמו יתהפך לטוב.

(משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ)

(8) מכילתא עה"פ. וראה גם הנסמן
בתו"ש עה"פ (אות רסא).
ערך טל ס"ח. סי"ב. וש"נ.
(9) תהלים קלט, יב.
(10) ראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ)
(11) טז, ד ואילך.
(12) ראה לקו"ת ר"פ עקב. ובכ"מ.

[פרק עשירי מהמשך באתי לגני ה'שי"ת]

(י) **וזהו** ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד, דבכל או"א כאשר מהפך מחשוכא לנהורא הרי אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנעשה יתרון האור, דהאור מאיר בגילוי, וזהו עצי שטים, שהוא מה שנתברר מהשטות דלעו"ז, וזהו ג"כ שנקראים קרשים, שהוא מה שמתברר משק"ר וקש"ר, ומבירור זה נעשה קרשי המשכן. ובעבודה הוא מה שע"י העסק בתורה וקיום המצות מהפכים ההרגש דעולם (דעם וועלט געפיהל) על הרגש אלקי, והיינו דהרגש העולם הוא למטה מן הדעת כנ"ל, הנה ע"י ההתעסקות בתורה ומצות מהפכים לנהורא, אַז מען זאָל דערהערן דעם נועם עריכות שבקיום המצות ולימוד התורה. וזהו באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, דתחלת הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא מה שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י עבודת האדם בבחינת אתכפיא ואתהפכא הנה האדם שהוא עושה כן, היושבת בגנים, דגנים הם ב' בחי' ג"ע כנ"ל ג"ע התחתון וג"ע העליון¹, כל אחד לפי מדריגת עבודתו הם חברים (דלפעמים נשמה מנשמה נאצלת כו"²), המקשיבים לקול העוסקים בתורה ומצות, וזהו השמיעני, שהם הגורמים עליו במעלת עליית הנשמות כו', וזהו היושבת בגנים, אמר הקב"ה לכנס"י את הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים, והוא ע"ד דכתיב³ כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם כו', ובכ"ז יושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, ובפרט קביעות עתים לתורה ברבים, הנה החברים שהם מלאכי השרת שנק' חברים, לפי שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות מקשיבים לקולך כו'. ועש"ז נקראים ישראל צבאות הוי' וכמ"ש⁴ ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. הנה צבאות הוי' הכוונה הוא על ישראל, וכמ"ש⁵ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, דצ"ל מהו זה דישראל נק' צבאות הוי', דשם צבאות לא נזכר בתורה, וכאן קורא

(1) זהר ח"א עז, ב. צב, א. ח"ב מו, א (ובמקדש מלך שם). ח"ג יג, א. ריג, א. ד"ה היושבת בגנים באוה"ת שה"ש ח"ב ע' תשסה"ו. ע' תשעט. ועוד.
(2) בהתפלה אנא אדון העולמים (מענה לשון ע' 10 [ס"ע 13]).
(3) זכרי' ב, י.
(4) בא יב, מא.
(5) שם, נא.

את ישראל צבאות הוי'. וכן ביציאת מצרים מזכיר לצבאותם דוקא, וכמ"ש כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים. אלא דצבא יש בו ג' פ', א' ל' חיל, ב' זמן מוגבל וכמ"ש והלא צבא לאנוש עלי ארץ וגו' והג' מל' צביון וכדרז"ל (ר"ה יא א) ע"פ ויכולו השמים כו' צבאם לצביונם נבראו, והפ' דנש"י אם שהם חלוקים במדריגתם, בעלי השגה שהם מארי תורה ומארי רזין וסודות עילאין מארי חוכמתא, וישנם אנשים פשוטים, והם רק מארי עובדין טבין, שמקיימים את התומ"צ בתמימות, גם עוסקים איש איש בעבודתו לפי ערכו בתמכין דאורייתא בגופם ובממונם וכו' הנה זהו צביונם שזהו תכלית היופי מה שכלול מריבוי גוונים, דגוון אחד הרי אין בו יופי, ודוקא ריבוי גוונים, הרי ממשיכים גילוי בחי הוי' ע"י עבודתם, וצבא שהוא הגבלה ומועד, הוא ע"ד ימים¹⁰ יוצרו ולוא אחד כו',* דצבא לאנוש עלי ארץ דלכל אדם הרי יש לו זמן קבוע דימים יוצרו, וכאשר משלים ימיו בעבודת הבירורים באתכפיא ואתהפכא אז הוא בכלל צבאות הוי'. וזהו ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, דצבאות הוי' הם ישראל, שע"י עבודת הבירורים באתכפיא ואתהפכא הנה הם מבררים ומזככים את העולם, דעושים מקשר קרש והיינו דמהקשר דעולם, דמה שהעולם מראה את עצמו למציאות הרי זה שקר, וכידוע דעיקר הוא החיות המחיי' אותו, הנה כאשר לומדים תורה ומקיימים את המצות נתהפך לקרש, שהוא מעצי שטים עומדים ומחברים אור א"ס כו', ולכן נק' בשם צבאות הוי' שהם מגלים וממשיכים גילוי ה', וצבא הוא זמן מוגבל, דכל עבודתם אשר בהימים יוצרו שניתן לכל אחד ואחד, יהי לו אחד שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחי' ד' אחד.

קיצור. ימשיך דקשר ושקר דעולם נהפך לקרש המשכן, ועי"ז באתי לגנוני, וחברים מקשיבים כו'. עש"ז נק' ישראל צבאות ל' חיל זמן צביון.

¹⁰ יוצרו ולוא אחד: ראה לקו"ת ס"פ שלח [נב, א ואילך]. ד"ה טוב לי וד"ה בידך אפקיד (בס' המאמרים — אידיש [ע' 102 ואילך]).

(6) שם, יז.

(7) איוב ז, א (ושם: הלא).

(8) בראשית ב, א.

(9) ודוקא ריבוי גוונים, הרי: בכת"י 830 שממנו נדפס המאמר בשנת ה'שי"ת: "ודוקא ריבוי גוונים הרי יש בו יופי, לכן נק' ישראל צבאות ד' שהם חיל של ריבוי גוונים והרי ממשיכים".

(10) תהלים קלט, טז.

המרירות ומיתוקה

בלתי מוגה

א. פירוש הרב המגיד על הפסוקי "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם", ש"ישראל היו עדיין מרים כו" (שנזכר לעיל במאמר²) — משתקף גם בנגלה דתורה, ועד להלכה (ככל עניני התורה):

איתא במכילתא על הפסוק³ "וימתקו המים" — "מרים היו לפי שעה ונמתקו", היינו, שקודם לכן לא הי' המים מרים, ורק כשבאו בני"ל למרה נעשו המים מרים. ויש לומר, שזהו גם הפירוש בדברי המכילתא על הפסוק⁴ "ולא מצאו מים", ש"אף בכליהם לא מצאו מים" — שבבואם למרה נעשו גם המים שבכליהם מרים.

וטעם הדבר — כמ"ש במכילתא עה"פ⁵ "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים", "לא מצאו דברי תורה שנמשלו למים. . שפרשו מדברי תורה שלשת ימים", "ולכך התקינו להם הנביאים והזקנים שיהיו קורין בתורה בשבת בשני ובחמישי".

ונמצא, שסיבת מרירות המים היא לא מצד המים עצמם או מצד המקום, אלא מצד אשמתם של בני"ל.

והרי זה מתאים לתורת הרב המגיד ש"כי מרים הם" — קאי על בני"ל, וכתוצאה מזה נעשו גם המים מרים, כולל גם המים שהיו בכליהם, דאף שהיו באופן ה"סמוי מן העין" שבזה שורה הברכה⁶, לא הועילה הברכה שהיתה בהם מקודם לכן, וגם הם נעשו מרים (ע"ד מ"ש ביחזקאל⁷ "צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו").

ב. אמנם, אף שבאותה שעה היו ישראל מרים, מ"מ, "נמתקו שם" — כי, התורה שהיתה להם מקודם לכן, פעלה פעולתה להחזירם למוטב, וע"ד הפס"ד⁸ לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, כיון שסוכ"ס המאור שבה מחזירו למוטב.

(1) פרשתנו טו, כג.

(2) פ"ג (לעיל ע' יח)

(3) שם, כה.

(4) שם, כב.

(5) ראה תענית ח, ב.

(6) לג, יב. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג

ה"ג.

(7) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

מכתב כללי

ב"ה, ששי בשבט, ה'תש"כ,
שנת המאתים להסתלקות הבעש"ט ז"ל.
ברוקלין, נ.י.

לכל אחד ואחת מאנ"ש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בטח יום והתועדות ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה לגנזי מרומים, בארצות חיי החיים, הילולא העשירי יהי קודש (מכל מקום). ועוד יותר ובעיקר — על ידי ובעניני עבודה מלמטה למעלה) ולהמשיך הקודש (על ידי ובעניני עבודה מלמעלה למטה) בכל עשר הכחות דשתי הנפשות ובעולם שנברא בעשרה מאמרות — על ידי עשר סוגי פעולות האדם,

לעשות חשבון צדק מהנעשה בעשר השנים, להשוות להאפשר ושמחיקה"ה להעשות ולהחליט באופן פנימי למלאות ולהוסיף הלוך ואור. וזכות בעל ההילולא יגן וירבה ההצלחה בכל הנ"ל, להפיץ, מתוך

הילולא העשירי: וזה לשון בעל ההילולא במכתבו משנת ת"ר צדיק: ... השנה הזאת היא השנה העשירית לעלות הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה לגנזי מרומים בארצות חיי החיים. עלמא עילאה כגוונא דעלמא תתאה. כל אחד לפי מעלתו בחכמה וידיעה וביותר ברגש פנימי (טיעפען געפיהל) בין יבין עילוי מעלת עלמא עילאה על עלמא תתאה. בעלמא תתאה מספר העשר הוא מספר מקודש, ומה גם בעלמא עילאה, שקדושתו קדושה עצמית ועילוי עילוי עצמי, מספר העשר הוא מקודש נעלה ונשגב אף מרומם (בקונטרס ח, ניו יארק, ת"ר צדיק). העשירי יהי קודש: ראה זח"ב רעא, א. בחיי ר"פ תרומה. מים רבים — תרל"ו פל"ב ואילך.

מכל מקום: ראה בכורות נח, ב.

דשתי הנפשות: ראה קיצורים והערות לתניא ע' פג.

עשר סוגי: ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

צדק: ראה תורה אור לז, א. שערי אורה ד"ה רני ושמחי פ"ג.

באופן פנימי: ראה קונטרס העבודה פ"ו.

נדפסה בסה"מ תשי"א בתחילתו. לקו"ש ח"ו ס"ע 290 ואילך. אג"ק חיי"ט אגרת ז'קפו.

ששי בשבט: נתבאר בשיחת יו"ד שבת סמ"ב ואילך (תו"מ חכ"ז ע' 335 ואילך).

בקונטרס ח: ולאח"י באג"ק שלו ח"ב ע' רלא ואילך.

וענין זה שייך לעבודה ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁵ — כידוע שבביהמ"ק הי' גילוי העצמות שהוא נושא הפכים, כמודגש בארון שבביהמ"ק, שאע"פ שהוצרך להיות במדידה, "אמתיים וחצי ארכו וגו"¹⁶, מ"מ, "מקום ארון אינו מן המדה"¹⁷, מקום ובלי מקום כאחד, שזהו מצד נמנע הנמנעות¹⁸.

ג. והנה, אע"פ שהאמור לעיל שהענין דהתנשאות בתכלית וביטול בתכלית הוא מצד פנימיות הכתר דוקא, מ"מ, הרי זו הוראה ששייכת לכאו"א מישראל.

והיינו, שמחד גיסא צ"ל ענין של התנשאות, שצריך לידע מה שפועל וגורם ע"י תפלתו ותורתו, שלא זו בלבד שפועל תוספת אור בכל העולמות וגם במלאכים כו', אלא עוד זאת, שעבודתו נוגעת גם בעצמותו ית', ובלשון תורת הבעש"ט הנ"ל "שהקב"ה שומר ושוקד על שפת האדם לנושקה כו'" (כמבואר לעיל²);

וביחד עם זה, צ"ל גם ביטול בתכלית, שזהו כללות ענין העבודה באופן של קבלת עול, שהיא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" (כלשון אדמו"ר הזקן¹⁹).

ולהעיר מדיוק הלשון "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" — שלא זו בלבד שקבלת עול היא ראשית העבודה, ואח"כ אין צורך בה, אלא ענין הקבלת עול צ"ל בכל פרטי עניני העבודה, גם כאשר נמצאים במעמד ומצב של התנשאות (כאמור שהתנשאות וביטול אינם בסתירה זל"ז), כיון שקבלת עול היא "עיקרה ושרשה": "עיקרה" — שה"עיקר" צ"ל תמיד, וכשמטבטל העיקר מתבטל גם הטפל, ו"שרשה" — בדוגמת שרש האילן שפעולתו ניכרת בכל פרטי הענפים והפירות²⁰.

(משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ)

(15) תרומה כה, ח. הובא ונתבאר בס' החקירה להצ"צ לר, ב

(16) שם, יו"ד. ויקהל לז, א. ואילך. ובכ"מ.

(17) יומא כא, סע"א. וש"נ. (19) תניא רפמ"א.

(18) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. (20) חסר קצת (המו"ל).

מנוחה שמחה וטוב לבב, התורה והמצוה, ופנימיותם — המעינות, עדי גיעו חוצה, וייתי מלכא משיחא,

ויקוים היעוד

ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ויקוים היעוד: ויצא כח, יד.

Handwritten Hebrew text on a piece of paper, likely a letter or a note, with some corrections and annotations. The text is dense and covers most of the page. It appears to be a continuation of the letter from the left page, discussing the 'Mishvat Sh"p' and the 'Mishvat Sh"p'.

פאקסימיליא מראשי-פרקים למאמר ד"ה באתי לגני ה'תש"כ (נדפס לקמן ע' יא ואילך)

משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ

מז

ובכתר הוא ענין הענוה, כפי שמצינו⁸ בפירוש מארז"ל⁹ "מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לרגלה, שנאמר¹⁰ ראשית חכמה יראת ה', וכתוב¹¹ עקב ענוה יראת ה'", שענוה קאי על כתר.

ועפ"ז אינו מובן מ"ש בתורת הבעש"ט הנ"ל אודות שלילת ענין הענוה, דהיינו, שצריך להיות ענין ההתנשאות?

ב. והביאור בזה¹²:

בענין ההתנשאות ישנם בכללות שתי מדריגות: א) התנשאות שבענין המלכות על העם, ובוזה גופא ישנם כו"כ מדריגות עד לתכלית העילוי, אשר, כדי לעורר ענין זה יש צורך בעבודה דראש השנה, שענינה "תמליכוני עליכם"¹³. ב) התנשאות עצמית (שלמעלה מהתנשאות על העם).

ומהחילוקים שביניהם — שבענין ההתנשאות על העם, התנשאות וענוה הם ב' הפכים. ובדרגא זו, כיון שהעבודה צריכה להיות באופן של ביטול, לכן צ"ל ענין הענוה דוקא, ו"אחד משמונה בשמינית" צ"ל רק בתחלת העבודה, אבל לאח"ז צ"ל רק ענוה. משא"כ בענין התנשאות עצמית, יכול להיות התנשאות עצמית יחד עם ביטול בתכלית, ואינם בסתירה זל"ז, כיון שבדרגא זו ישנו הענין דנושא הפכים.

ונמצא, שמ"ש אדמו"ר הזקן בהוספות לתו"א שענין ההתנשאות צ"ל רק בהתחלת העבודה — קאי בדרגת הגילויים, שכללות הגילויים הם במדידה והגבלה, ובהתאם לכך, הגאווה שבתחלת העבודה יש לה שיעור — "אחד משמונה בשמינית", וגם הביטול שלאח"ז הוא באופן שיש לו שיעור כו';

ומ"ש בתורת הבעש"ט אודות שלילת ענין הענוה, היינו שצ"ל ענין ההתנשאות — קאי בענין התנשאות עצמית, שענין זה הוא מצד פנימיות הכתר (וכידוע¹⁴ שענינו של הבעש"ט בספירות הוא בחי' עתיק, פנימיות הכתר), ובדרגא זו יכול וצריך להיות התנשאות בתכלית, וביחד עם זה, ביטול בתכלית.

(8) ראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך ענוה בתחלתו (ע' שיד ואילך). וש"נ.
 (9) ירושלמי שבת פ"א ה"ג. יל"ש משלי
 (10) תהלים קיא, יו"ד.
 (11) משלי כב, ד.
 (12) ראה גם "רשימות" חוברת טו ע' 34 ואילך. וש"נ.
 (13) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (14) ראה כתר שם טוב בהוספות ססל"ז. וש"נ.

בנין ביהמ"ק — ע"י עבודה באופן של התנשאות

בלתי מוגה

א. מתורת הבעש"ט¹ שהוכאה לעיל במאמר² אודות ענוה שלא במקומה שהיא ע"ד ענותנותו של ר' זכרי' שגרמה חורבן ביהמ"ק, מוכן, שכדי לפעול את הענין דבנין ביהמ"ק, צריכה להיות העבודה (לא באופן של ענוה, אלא אדרבה) באופן של התנשאות דוקא.

ולכאורה אינו מוכן:

בדרושי אדמו"ר הזקן שנדפסו בהוספות לתו"א³, מבואר מארז"ל⁴ "ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית" (מעט גאוה), ש"זהו דוקא בהתחלת העבודה" (שאו צריכים לשלול טענת היצר ש"לא יערב לבו לגשת אל העבודה באמרו מי אנכי ומה עבודתי"⁵), אבל לאח"ז (כשאין צורך לשלול ענין הנ"ל), אזי אין צורך בענין הגאוה כלל, אלא צ"ל רק ענין של ענוה.

וכמבואר שם שענין זה הוא "כמשל המוץ הגדל סביב החטה (שהרי המעט גאוה "מעטרא לי' כי סאסא לשבולתא"⁶), שהוא נעשה לשומר לשומרה שלא יוכל האור והחום של השמש לשרוף החטה ושלא יוכלו הגשמים לרקב אותה .. ואחר שתגמר גידול החטה אזי המוץ נופל ע"י דישה ולא נשאר רק החטה בעצמה".

וכיון שהמדובר בתורת הבעש"ט הנ"ל הוא (לא רק בתחלת העבודה, אלא) גם כאשר העבודה היא בתכלית העילוי, וכמדובר לעיל⁷ בביאור מ"ש בתורת הבעש"ט ש"אילו הי' מאמין כו' הי' עובד ה' בשמחה כו' מרוב כל", שזהו"ע שלמעלה מכל התענוגים היותר עליונים, למעלה מכל הגילויים כו' — אינו מוכן למה שולל את ענין הענוה, היינו, שצריך להיות ענין ההתנשאות?

ויש לדייק גם בלשון תורת הבעש"ט הנ"ל "שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של אדם כו'", "ונורא" דייקא — ע"פ הידוע בענין "והנורא" שקאי על ספירת התפארת⁸, ותפארת עולה עד הכתר⁹,

[בס"ד. יו"ד שבט, ה'תש"כ*]

אסתליק יקר' — דבשווה דירה — כל עצמותו

מאמר הבעש"ט שלא עניויות כזו (תוי"י עקב קע, ב)²

היושבת בגנים ג"פ: ג"ע, בתכנ"ס, בגולה } האמצעי אינו נוגע
חברים ג"פ: נשמות בג"ע, בני"י, מלה"ש³ } כאן ונשמט
הפעולה בכ"ד מגעה"ע מלה"ש אלק' שבחילוקי דרגא — ולא

סוכ"ע⁴

הה"מ⁵ (או"ת אגדות. בים נדמה כו' נז, ב)⁶

ביצי"מ⁷ לצבאותם גלוי בשביל גילוי אלקות ושם זה ל"נ בתורה

רק ע"י הנביאים. והוא חילוק עיקרי ע"פ אדה"ז (תו"א בא

(אלא רק פ"י הא' והג'), ולכן נשמט (התחלת פ"ג).

(4) הפעולה (של העבודה למטה) בכל דרגא — בג"ע העליון, במלאכי השרת — לפי ענינה, היא מבחי' האלקות שבאה בחילוקי דרגות — ממכ"ע, ולא סוכ"ע (המשך פ"ג).

(5) תורת הרב המגיד באור תורה על אגדות חז"ל — בים נדמה להם כבחור ובסיני נדמה להם כזקן (המשך פ"ג).

(6) בדפוס לובלין תרל"ד (בהוצאת קה"ת — סימן תב (צט, ד)).

(7) בפ"ד, מקשה על מ"ש ביצי"מ הוציא הוי' את בני"י על צבאותם, דלכאורה, כיון שענין הגאולה קשור עם גילוי אלקות, היו בני"י צריכים להקרא באופן המתאים לבחי' האור שנמשך ע"י שמותי ית' שנתגלה בזמן זה — שזהו הגילוי דשם הוי', ולמה נקראו בשם צבאות, שלא נתגלה בתורה, אלא רק ע"י הנביאים. והחילוק ביניהם הוא חילוק עיקרי, כמובן ע"פ ביאור אדה"ז בתו"א פ"א בא (ששם צבאות הוא בב"ע, בניגוד לשאר השמות שהם באצילות).

(* הרשימה שלפנינו — נעתקה מגוכתי"ק אדמו"ר ז"ע — ראשי פרקים למאמר ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט ה'תש"כ.

(1) הלשון "יקרא" (דקוב"ה) מורה על יוקר האור, לא אור פרטי, אלא אור שנמשך בשוה לכולהו עלמין, וזהו ענין דירה בתחתונים, שבדירה נמצא הדר בכל עצמותו (פרק א' במאמר).

(2) תורת הבעש"ט (בספר תולדות יעקב יוסף) אודות שלילת ענוה שלא במקומה — שמצד שפלותו אינו מאמין שיכול לתקן למעלה ולמטה כו' (פ"ב).

(3) יש ג' פירושים ב"גנים": (א) גן עדן (התחתון והעליון), (ב) בתי כנסיות, (ג) (הפזורה) בגולה (ורועה בגנים של אחרים).

ובהתאם לכך יש ג' פירושים ב"חברים": (א) נשמות בג"ע (שמקשיבים לתורה ותפלה של הנשמות למטה), (ב) בני"י (כפי שיושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות),

(ג) מלאכי השרת (שמקשיבים לתורה ותפלה של בני"י שנמצאים בגולה ועומדים בנסיון כו').

וכאן (במאמר זה) לא נוגע פירוש האמצעי

(5) תו"א מג"א צא, ב.

(6) ראה פע"ח שער העמידה פי"ב. לקו"ת

ואתחנן ח, א. ובכ"מ.

(7) ראה המשך תער"ב ח"א ע' רכ ואילך.

(1) כתר שם טוב סקמ"ה.

(2) פ"ב (לעיל ע' יד ואילך).

(3) קיט, ג ואילך.

(4) סוטה ה, א (ובפרש"י).

ביתר⁸ ביאור ע"פ אדהאמ"צ שם: שם העצם התואר הפעולה בימי משה בטל⁹

צבא¹⁰ ג' פי' זמן ימים יוצרו למעשה המצות צ"ל ימים דוקא ומפרש הצ"צ (תלים עה"פ קלט, טז סה"י) דבמצות אפ"ל פניות מע"ט דוקא פעולת ריגלות רחיצה ע"י התפלה תמיד ש"ש ביה"ע

מזככים את העולם דלא כמציאות הנראה¹²

וכמאמר¹³ מהר"ש בש"ק לאחר הברמ"ל או"ת מחייהו גם בעוה"ז עד שאינו דומה מאור פניו כו'

עלמא¹⁴ אמאי קאי כו' יהש"ר דוקא

זמן¹⁵ מוגבל דוקא אחד בהם למען דעת פר"ת א"ע בעוה"ז מזה — באור

צדקה" נעשית "מרכבה ממש לרצון העליון", ויתירה מזה בלימוד התורה, ש"מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון, ולא מרכבה לבד", "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו" (כמבואר בארוכה בכמה מאמרים שלאח"ז).

ולכן, ע"י עבודתם של בני בקיום התומ"צ משתקפים אצלם כל פרטי הענינים דלמעלה.

ובנוד"ד, שכל פרטי הענינים שנתבארו בתחלת המאמר בנוגע לבואר, משתקפים גם אצל הנברא — כפי ש"בואר" נעשה "נברא", שזהו ענין הנשמות⁷, כך שיש אצלם השתקפות הענין ד"יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין", בחינת האור שהוא בכולהו עלמין בשהו,

ועד להענין ד"השמיעני"⁸, שהקב"ה מבקש "השמיעני" מנשמה בגוף דוקא, כאשר היא מקיימת תומ"צ בתמימות (כמבואר בסיום וחותרם סעיף העשירי), שע"ז פועלת תמימות ושלימות בהענינים שלמעלה — שזהו מצד עצם הנשמה שנעשית חד עם עצם הגוף.

(משיחת יו"ד שבט, ה'תש"כ)

8) ויובן ביתר ביאור — ע"פ ביאור אדמו"ר האמצעי שם (כפ' בא), שהחילוק בין שאר השמות לשם צבאות הוא ע"ד החילוק שבין שם העצם לשם התואר ושם הפעולה (המשך פ"ד).

9) כלומר: שבימי משה הי' שם צבאות בטל וטפל לשם הוי' — "צבאות הוי'", ולא שם בפני עצמו (ראה תו"ח שם קטו, ב).

10) ב"צבא" (צבאות לשון צבא) יש ג' פירושים, וא' מהם — לשון זמן מוגבל, שזהו"ע ד"ימים יוצרו", והיינו, שבשביל מעשה המצוות צריך להיות "ימים" ("בא בימים") דוקא. וכפי שמפרש הצ"צ (ברשימותיו לתהלים עה"פ), שבקיום המצוות (ע"י הנשמה המלוכשת בגוף) אפשר שיהיו פניות (ולכן צריך להשתדל שיהיו "מעשים טובים" דוקא), ולכן צ"ל ענין של רחיצה, ע"י התפלה, שהיא עבודת היום, להיותה כנגד קרבן תמיד של שחר ושל בין הערביים (פ"ה).

11) סעיף ה — בהוצאת קה"ת תשי"ג

(בהוצאות שלאח"ז — ס"ו).
12) ע"י עבודת הברורים מזככים את העולם שלא יהי' כפי שמראה את עצמו למציאות כו' (התחלת פ"ו).

13) וכמאמר אדמו"ר מהר"ש בש"ק לאחר הברית מילה של בעל ההילולא, בפירוש מארז"ל אור תורה מחייהו, שמחיהו גם בעוה"ז בהיותו מלוכש בגוף, עד שאינו דומה מאור פניו כו', והיינו, שניכר הפעולה והשינוי שנעשה בעולם (המשך פ"ו).

14) במאמר אדמו"ר מהר"ש הנ"ל מבאר מארז"ל "עלמא אמאי קאים כו' איהא שמי' רבא דאגדתא" (שם).

15) ביאור הדיוק ש"צבא" הוא "זמן מוגבל" דוקא, ושם פועלים שיהי' "לו אחד בהם". ויובן ע"פ ביאור כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בד"ה למען דעת תר"פ, שהענין ד"אין ערוך לך" הוא "בעולם הזה" דוקא, ומזה יודעים שכן הוא גם בהאור (פ"ז).

8) שה"ש ח, יג.

6) תניא פ"ה.

7) ראה תו"מ הכ"ד ס"ע 130. וש"נ.

בס"ד, יו"ד שבט, ה'תש"כ

(הנחה בלתי מוגה)

באתי לגני אחותי כלה², ואיתא על זה במדרש³, לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, אלא שע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מהארץ לרקיע הא', ולמעלה יותר, עד לרקיע הז', ואח"כ עמדו האבות והצדיקים והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והורידה לארץ. וזהו כד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁵, שע"י הצדיקים שעבודתם היא באתכפיא, ואתכפיא שמביאה לידי אתהפכא, אזי אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנמשך מדריגת האור שהוא בכולהו עלמין בשוה, ולכן נקרא יקרא (דקוב"ה), שזה מורה על גודל ענין יוקר האור, שאין זה אור פרטי שקשור עם פרטי עניני העולם, שמצד זה יש חילוקים בעולמות, עד לעולם האצילות ועולמות האין סוף, אלא אור זה (שנמשך ע"י העבודה דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א) הוא גבוה מכל עלמין ונמשך בשוה לכולהו עלמין, ועז"נ אסתלק (יקרא דקוב"ה כו'), לפי שגילוי נעלה זה נקרא בשם אסתלק, כמבואר בארוכה במק"א⁶. וענין זה נעשה ע"י עבודת הצדיקים, ועמך כולם צדיקים⁷, שהם פועלים הענין דבאתי לגני לגנוני, שיחזור למקום שהי' עיקר דירתו, דהנה, ענין הדירה הוא שבה נמצא האדם לא רק בכחותיו הגלויים והנסתרים, אלא באופן שגם עצם האדם דר בהדירה⁸, וזהו גם הענין דדירה בתחתונים, שבתחתונים נמצא מהותו

הנקודה המשותפת בסעיף הראשון והעשירי של המשך ההילולא

בלתי מוגה

א. במאמר ההילולא, בסעיף הראשון וסעיף העשירי¹ — רואים ענין מפליא:

בסעיף הראשון (ונמשך במקצת בסעיף השני) נתבארו חילוקי המדרגות בגילוי אלקות, מצד האור שהוא בבחי' ממלא כל עלמין, ונתבאר, שע"י עבודת הצדיקים באתכפיא ואתהפכא פועלים ענין נעלה יותר — אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שמאיר ומתגלה אור הסובב שהוא בכולהו עלמין בשוה, ועד למעלה יותר — שנעשה דירה לו ית' (דירה לעצמותו) בתחתונים.

ובסעיף העשירי מסיים בענין דוגמתו אצל בני" — שישנו ענין "שהם חלוקים במדריגתם, בעלי השגה שהם מארי תורה ומארי זין וסודות עילאין מארי חוכמתא, וישנם אנשים פשוטים והם רק מארי עובדין טבין כו" (ע"ד אור הממלא), וישנו גם ענין ההתכללות דבני", "שזהו תכלית היופי מה שכלול מריבוי גוונים" (ע"ד אור הסובב). ומוסיף שם גם הענין "שמקיימים את התומ"צ בתמימות", והרי ידוע² שדוקא באופן כזה "לוקחים" עצמות ומהות.

ונמצא, שהענין שישנו בתחלת וקודם סדר ההשתלשלות עד לעצמות ומהות — נמשך ענין זה בסיום סדר ההשתלשלות ובסיום וחותם העבודה, אצל בני".

ב. והענין בזה:

כאשר יהודי עובד עבודתו בקיום התומ"צ — הרי זה נעשה

המהות שלו.

ולכן צריך לעמוד מפני תלמיד חכם³, כיון שזהו כמו שעומדים לפני תורה⁴, ועד"ז בנוגע למצוות, כמבואר בתניא⁵ ש"יד המחלקת

(1) שבו מסיים ההמשך דשני המאמרים ואלך. וש"נ.
(2) שנתן בעל ההילולא יחד עם ההתחלה והסיום של כל מאמר (אף שביאור הענין נמשך גם לאח"ז, ללא התחלות וסיומים).
(3) שו"ע יו"ד ר"ס רמד.
(4) מכות כב, ב. וראה לקו"ת ס"פ קדושים.
(5) פכ"ג (כ, ב).

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק העשירי* מד"ה באתי לגני הישי"ת.
(2) שה"ש ה, א.
(3) שהש"ר עה"פ.
(4) ויק"ר פכ"ט, יא.
(5) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ פקודי מציינ לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם
(6) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהמאמר (סוף פרק א). וראה בארוכה ד"ה בראשית ברא שנה זו (תשי"כ (סה"מ תש"כ ע' כה ואילך)).
(7) ישע"י ס, כא.
(8) מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט. ועם הגהות — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט ואילך. המשך תרס"ו ע' ג.
* הפרק השי"ך לשנה זו — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

הרי מובן מזה שבכל משך היו"ד שנים בזבזו מלמעלה כל סגולות האוצרות בהשפעה מרובה ובהתרחבות הענינים, אלא שלא ניצלו אותם כדבעי, כ"א בענינים קטנים, וכמו בשעת השינה, שאף שסגירת השניים והשפתיים שעליהם אינם מניחים ליכנוס ההשפעה לתוכו, מ"מ כאשר שופכים הרבה בל ימלט שיכנס לכה"פ טיפה אחת, וכמו"כ בנדו"ד שקליטת ההשפעות היו במדה מצומצמת ביותר, ובמקום שהי' צריך להיות העבודה בהתרחבות, ניצלו כ"ז על לחם צר ומים לחץ, ברוחניות וגם בגשמיות, ומתעסקים בענינים של מה בכך, זה במסחר, וזה בעבודה במשרה וכו'. וכאשר נחים קצת, הנה במקום שהמנוחה תביא לידי התעסקות בתורת ה' כמבואר ברמב"ם⁹, הרי זה מושלל כי טרודים הם ביום של עבודה וכדומה, ובמילא מובן גודל הצער כאשר ההתרחבות שמשפיעים מלמעלה מנצלים ומשקיעים ("שפארט אַרײן") בענינים הכי מצומצמים. (כי גם חיבור ב' הפכים אלו ביכולת איש הישראלי בהיותו "חזק אלקה ממעל מחש"ו¹⁰).

הנה אין צועקין על העבר, ומה שהי' הי', "והעשירי יהי' קודש" מ"מ עכ"פ. אבל בזה בא הסעיף הי"א להורות שעם התחלת השנה הי"א מתחלת העבודה דצבא מל' חיל ועל כאו"א להתגייס לעבודת הצבא, בהתעסקות רחבה בהרבצת התורה ומצוותי' והפצת המעיינות עד שיגיעו גם חוצה, עד לידי אופן של "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"¹¹ עד ל"נחלה בלי מצרים"¹², וכמו שבנצחון המלחמה מבזבזו המלך את סגולות אוצרותיו, ועיקר הזבזבז הוא בשביל אנשי חיל הנוטלים חלק בפועל למען הביא הנצחון, כמו"כ בעבודה, שע"י העבודה כדבעי זוכין לבזבז האוצרות והשפעות של מעלה, וכמבואר במכ' כ"ק אדמו"ר בעל ההילולא¹³, אתם נשיכם בניכם ובנותיכם, שיומשכו עד למטה ממש בכל הג' ענינים דבני חיי ומזוני רויחי.

(משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ)

ועצמותו ית'. וזהו שע"י אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנמשך אור הסוכ"ע שהוא בכולהו עלמין בשוה, ועד לבחי' סובב האמיתי, שזהו מהותו ועצמותו ית' (שהוא הדר בהדירה), כמבואר כל זה בארוכה בהמאמר של בעל ההילולא בסעיפים הקודמים.

ב) וממשיך בהמאמר בסעיף העשירי [העשירי יהי' קודש⁹, וכדאיתא בגמרא¹⁰ יהי' קודש מכל מקום, ועאכו"כ כאשר מוסיפים בעבודה כו'], וז"ל: וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם¹¹, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד¹², דבכל או"א כאשר מהפך מחשוכא לנהורא הרי אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין וכו'. וממשיך, וזהו באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, תחלת הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹³.

והנה ידוע הביאור בדיוק הלשון נתאוה דוקא, שזהו ענין נעלה יותר בהכוונה בבריאת והתהוות העולמות מאשר הכוונה לגלות שלימות כחותיו ופעולותיו¹⁴, ולמעלה יותר מזה שהבריאה היא מצד טבע הטוב להטיב¹⁵, כי, טעמים הנ"ל (טבע הטוב להטיב, ולגלות שלימות כחותיו ופעולותיו) הם ביאור על קושיא, ואילו הענין דנתאוה הוא ממקום כזה שלא שייך ענין של קושיא כלל, כידוע¹⁶ פתגם כ"ק אדמו"ר הזקן: אויף אַ תאוה איז קיין קשיא, והיינו שהענין דנתאוה כו' הוא מצד העצמות. ולכן נאמר הלשון נתאוה (שהוא מצד העצמות) בנוגע לענין הדירה, כי ענין הדירה הוא לעצמותו ית' (כנ"ל ס"א).

ויובן יותר תוכן הדברים דסעיף זה, ע"פ תורת הבעש"ט¹⁷ שמרוב ענותנותו של אדם גורם שנתרחק מעבודת הש"י, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם ע"י תפלתו ותורתו שפע אל כל העולמות,

(9) בחוקתי כז, לב. וראה בכורות נח, ב.
 זרה ח"ב רע"א, א. בחיי ר"פ תרומה.
 (10) בכורות שם.
 (11) תרומה כה, ח.
 (12) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, ע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך ע"ה פ' תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. א. ר"א, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

(13) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.
 (14) עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) בתחילתו. ועד"ז בשער ההקדמות הקדמה ג.
 (15) ראה עץ חיים שער הכללים בתחילתו. עמק המלך שער א (שער שעשועי המלך) רפ"א.
 (16) המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך.
 (17) כתר שם טוב סימן קמה.

(9) ה' תשובה ספ"ט. ה' מלכים בסופן. (12) שבת ק"ח, סע"א.
 (10) תניא רפ"ב. (13) קונטרס לו. ולאח"ז באג"ק שלו ח"ד ריש ע' רעט.
 (11) ויצא כה, יד.

וגם המלאכים ניזונין ע"י תורתו ותפלתו, שאילו הי' מאמין זה, כמה הי' עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל וכו'. וגם לתת לב אל מה שנאמר אם תשכבון בין שפתים¹⁸, שהקב"ה שומר ושוקד על שפת האדם לנושקה כשהוא אומרה בתורה ותפלה כו', מי זה [הוא] האיש אשר לא יאחזנו רתת וזיע שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של אדם כו'. ולכן צריך האדם לשום לב ולומר כו' כל תנועותיו ועסקיו ודבורו עשה רושם למעלה כו', משא"כ כשחושב האדם מה אני ספון לפני או לתקן למעלה ולמטה כו' ובזה הולך בשרירות לבו וכו'. והוא מעין שארז"ל¹⁹ ענותנותו של ר' זכרי' גרמה חורבן כו' (ע"כ תורת הבעש"ט).

והנה מסיום תורת הבעש"ט שהענוה שלא במקומה היא ע"ד ענותנותו של ר' זכרי' שגרמה חורבן ביהמ"ק, מובן, שכאשר הנהגת האדם היא כדבעי (היפך הענוה שלא במקומה), הרי זה היפך החורבן, היינו, שעיי"ז בונה את ביהמ"ק²⁰. וזהו מ"ש בהמאמר בהתחלת הסעיף: "וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד". ועוד ענין בזה, שאף שבתחלת תורת הבעש"ט מבואר שעבודת האדם בתורה ותפלה פועלת המשכת השפע בכל העולמות וגם במלאכים, מ"מ, מהמבואר בהמשך הדברים שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתים של האדם המדבר דברי התורה או התפלה (מלך גדול ונורא דייקא), מובן, שהכוונה היא לעצמות המלך כפי שהוא (למעלה ממלך על עם, אלא) בהתנשאות עצמית²¹, שזהו שמלכות מושרשת בעצמות ומהות, למעלה מהשרש של הט' ספירות דז"א, והיינו, שע"י עבודת האדם נעשית המשכת העצמות דוקא. וזהו גם אומרו שאילו הי' מאמין כו' הי' עובד ה' בשמחה כו' מרוב כל, כידוע²² בפירוש הכתוב²³ עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שזהו ע"ד שאמרו חז"ל²⁴ יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עוה"ב, היינו, שחיי עוה"ב הם בחינת כל, שכולל כל התענוגים היותר עליונים כו' (כמובן גם מהמבואר לעיל בהמשך המאמר²⁵ בפירוש כי כל בשמים

בהתחלת השנה הי"א מתחילה העבודה דצבא מל' חיל

בסעיף יו"ד² מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ע"ד שבני ישראל נקראים בשם צבאות, ומביא שג' פירושים בצבא: א) ל' חיל, ב) זמן מוגבל, וכמ"ש³ הלא צבא לאנוש עלי ארץ, ג) ל' צביון, וכדרז"ל⁴ ע"פ⁵ ויכולו השמים גו' צבאם, לצביונם נבראו. עיי"ש סעיף יו"ד באריכות.

הנה פ"י ב' וג' מבאר בארוכה באות יו"ד, אמנם הביאור לפי הא' דצבא מלשון חיל מתחיל בסעיף י"א, ומבאר שם, דכללות ענין המלחמה הוא להוציא הנצחון, ולהיות שמדת הנצחון הוא למעלה מכל כחות הגלויים ונטוע ומושרש בעצם, לזאת מבזבז המלך בשביל זה כל סגולות האוצרות, ואף שהנצחון מתייחס לשרי הפקידים שהם פקידי החיל, מ"מ הרי הכוונה בזה הם אנשי חיל שהם דוקא העושים בפועל הנצחון.

והנה מזה שבסעיף יו"ד רק מזכיר את פ"י הא' והביאור בזה מתחיל בסעיף י"א, הרי בזה הוראה:

נתבאר כבר⁶ שעם תום שנה העשירית — "העשירי יהי קודש" — מעת הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובהכנסנו לשנה הי"א, מתחלת העבודה דסעיף י"א, וכמבואר שם שצ"ל העבודה דצבא מל' חיל, בשביל הנצחון — שזהו הכוונה בכללות המלחמה — הרי מבזבז סגולות אוצרותיו, והוא כמו שנתבאר במשל כ"ק אדמו"ר הזקן⁸ לכן מלך שחלה ולא מצאו תרופה כ"א לטחון את האבן היקר שבכתרו, שבשביל הצלת חיי בנו מסכים המלך לשחק את האבן היקר שבו תלוי עיקר ויפוי הכתר, אשר כמו"כ הוא למעלה שלמען הצלת מצבם הרוחני של עם ישראל מוותרים מלמעלה על כל יקר, ומבזבזים כל סגולות האוצרות אשר מעולם לא השתמשו בזה לשום דבר.

18) תהלים סח, יד.
 19) גיטין נו, א. איכ"ר פ"ד, ג.
 20) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט שנה זו (לקמן ע' מו ואילך).
 21) ראה ד"ה וידבר אלקים אכה"ד עדר"ת (המשך תערי"ב ח"א ע' תעא). סה"מ תש"ג ע' 22 ואילך. ועוד.
 22) ראה תו"א קז, א. קכב, ב ואילך. סה"מ תערי"ב-תרע"ו ע' קצו ואילך. וראה גם ד"ה ואלה שמות שנה זו ס"ב ואילך (סה"מ תש"כ ע' סח ואילך).
 23) תבוא כח, מז.
 24) אבות פ"ד מ"ז.
 25) פרק ז.

1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונרפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ע' 1267 ואילך (וצוין בטעות יו"ד שבט תש"כ). במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
 2) הפרק השייך לשנה זו.
 3) איוב ז, א.
 4) ר"ה יא, א.
 5) בראשית ב, א.
 6) בהתוועדות דיו"ד שבט ס"ב ואילך (תו"מ חכ"ז ע' 343 ואילך).
 7) בתוקותי כז, לב.
 8) "התמים" ח"ב ע' מט. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שכו ואילך. ועוד.

וכיון שגם אז נקראים בשם "צבאות", הרי זה מורה על העבודה באופן של התלבשות.

ועפ"ז יובן מה שמוסיף בנוגע להפסוק השלישי: "וכן ביציאת מצרים מזכיר לצבאותם דוקא, וכמ"ש כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים" — דלכאורה, הרי גם ב' הפסוקים שמביא לפני מדברים ביציאת מצרים? — כי, ב' הפסוקים שמביא לפני נאמרו לאחרי ש"ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה"¹², ורק מהפסוק השלישי שנאמר בהיותם במצרים עדיין, מוכח, שגם בעת היציאה ממצרים (לא רק לאחרי) נקראים צבאות, כיון שעוד בהיותם במצרים היתה עבודתם באופן של צבא.

ונמצא, שמכל ג' הפסוקים הנ"ל מבואר כללות ענין העבודה: העבודה ב"צבא" בדרך התלבשות — בפסוק השלישי, "הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים"; הפעולה ד"באתי לגני", המשכת אור הסובב — בפסוק הראשון, "יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים", "צבאות הוי'" דייקא; והעילוי שנעשה במלאכים כו', ע"י תוספת אור הממלא — בפסוק השני, "הוציא הוי' גו' את בני ישראל גו' על צבאותם".

(משיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט, ה'תש"כ)

ובארץ²⁶), ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מרוב כל (מכל חיי עוה"ב), לפי שע"י העבודה בעוה"ז נעשה המשכת העצמות. וזהו גם מ"ש בהמאמר בהמשך הסעיף, ש"תחלת הכוונה בכריאת והתהוות העולמות הוא מה שנתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", שהו"ע המשכת העצמות, ומצד זה נעשית העבודה בפועל בעצי שטים, שהוא מה שנתברר מהשטות דלעו"ז, להיות עצי שטים עומדים²⁷, בדוגמת העמודים שמחברים את הרצפה עם הגג, שהו"ע חיבור העולם עם אלקות²⁸, עד שהעולם נעשה דירה לו ית' בתחתונים, דירה למהותו ועצמותו.

ג) וממשיך בהמאמר בסעיף הנ"ל (לאחרי שמסיים הענין דבאתי לגני) ביאור הפסוק²⁹ היושבת בגנים כו'. דהנה, בפסוק זה יש ג' פירושים (וידוע³¹ שכל הפירושים שבתורה קשורים זה בזה ומשלימים זה את זה). פירוש א', דגנים הם ב' בחי' גן עדן, ג"ע התחתון וג"ע העליון³² (ובפרטיות יותר הנה ב' בחינות ג"ע הנ"ל כוללים כו"כ מדריגות³³), והיושבת בגנים קאי על הנשמות שבג"ע, כל אחד לפי מדרגת עבודתו (עד לדרגא היותר נעלית בג"ע), והם נקראים בשם חברים, כפי שמבאר בהמאמר (במוסגר) דלפעמים נשמה מנשמה נאצלת כו'. ויש לומר, שבדיוק הלשון "נאצלת", לשון אצילות, רומז על הדרגא היותר עליונה שבגן, והו"ע העדן שבתוך הגן³⁴, בחי' אצילות שלמעלה מעולם הבריאה. וזהו חברים מקשיבים לקולך, שהנשמות שבג"ע שנקראים חברים, מקשיבים לקול התורה והתפלה של הנשמות המלוכשות בגוף למטה. וזהו השמיעני, שהם (הנשמות שבגופים ע"י קול התורה והתפלה) הגורמים עילוי במעלת עליית הנשמות (שבג"ע). ופירוש הב', שהיושבת

(26) דברי הימים א כט, יא.

(27) תרומה כו, טו.

(28) המשך באתי לגני הנ"ל ס"ט.

(29) שה"ש ח, יג.

(30) בהמאמר נזכרו רק ב' פירושים,

שהובאו לקמן. וראה שיחת ש"פ בשלח הנ"ל

ס"ח (תו"מ חכ"ז ע' 359), שיש גם פירוש

שלישי — ש"היושבת בגנים" קאי על בני

שיושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות באופן

של חברים, באהבה וקיבוץ אחד (שהש"ר

עה"פ פ"ח, יג (ב), ובפי' מת"כ). ובהמאמר

הובאו רק ב' פירושים, שהם ב' הקצוות, קצה

היותר עליון וקצה היותר תחתון, ולא הובא

פירוש הג', כיון ששייך לעבודה שבזמן הבית,

ולכן אין זה נוגע עתה.

(31) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782; 896.

ובכ"מ.

(32) זהר ח"ב מו, א ובמקדש מלך שם.

אוה"ת שה"ש כרך ב ס"ע תשסה. שם ע'

תשעט.

(33) ראה תו"א תצוה פא, ג. ובכ"מ.

(34) ראה ברכות לד, ב. וראה תו"א

משפטים עה, ד.

בו נאמר הלשון "צבאות הוי" (משא"כ בכ' הפסוקים שלאח"ז נזכר רק הלשון צבא, "צבאותם" או "צבאותיכם"), שמורה על פעולת הביטול ב"צבאות" — בי"ע — שיהיו בטלים וטפלים לשם הוי".

אמנם, בפסוק זה אפשר לפרש ש"צבאות הוי" קאי על המלאכים (כנ"ל), או שקאי על הניצוצים שנתבררו בגלות מצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי' (כידוע שרפ"ח ניצוצים נפלו בשבירת הכלים, ומהם נתבררו בגלות מצרים ר"ב ניצוצים), כמבואר בתו"א.⁸

ולכן מביא גם את הפסוק הב', "ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם" — כי, גם אם נפרש ש"צבאותם" קאי על המלאכים או הניצוצות, הרי זה שייך גם לבנ"י שנזכרו בפירושו בכתוב, והיינו, שגם בנ"י שייכים להענין ד"צבאות", כיון שפועלים עליו בהמלאכים והניצוצות.

ועפ"ז יש לבאר גם הדיוק שבפסוק הא' נאמר "יצאו גו' מארץ מצרים", ובפסוק הב' נאמר "הוציא הוי' גו' מארץ מצרים" (ועד"ז בפסוק הג', "הוצאתי גו' מארץ מצרים") — כי, בפסוק הב' (וכן בפסוק הג') מדובר אודות בנ"י, ועליהם לא שייך לומר הלשון "יצאו" שפירושו שיצאו מעצמם, שהרי בשביל יציאת בנ"י ממצרים הי' צורך בגילוי אור מלמעלה, "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם", שגילוי זה פעל להוציאם מהמעמד ומצב שהיו שקועים בטומאת מצרים, להיות עכ"פ במעמד ומצב ד"כי ברח העם"¹⁰; משא"כ בנוגע להמלאכים והניצוצות שייך לומר הלשון "יצאו", כיון שע"י יציאת בנ"י יצאו גם הם — בדרך ממילא — מארץ מצרים.

אמנם, בפסוק זה נאמר "על צבאותם", כמבואר בתו"א⁸ הדיוק בזה, "שנש"י הן למעלה מבחי' ניצוצין הנ"ל", והיינו, שעבודת בנ"י אינה באופן של התלבשות בה"צבאות", ומה שבנ"י פועלים עליו בה"צבאות" הרי זה ע"ד הכירורים שבזמן שלמה שנעשו בדרך ממילא¹¹.

ולכן מביא גם את הפסוק הג', "כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים" — שפסוק זה נאמר בהציווי דקרבן פסח, היינו, קודם היציאה ממצרים והבריחה מהרע, בהיותם עדיין במצרים,

7) כנפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא במג"ע אופן (10) פרשתנו יד, ה. וראה תניא פל"א. נח.
11) ראה תו"א בראשית ה, סע"ד ואילך.
8) בא ס, ג. ובכ"מ.
9) נוסח הגש"פ פסקא "מצה זו".

בגנים (אינו באופן היותר עליון, כפי שהנשמות הם בג"ע בדרגא היותר נעלית דנשמה מנשמה נאצלת, בבחי' אצילות, אלא למטה מטה, דקאי על כנס"י הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים³⁵, דהיינו, שהנשמות למטה נמצאים בגנים של אחרים (בענינים של לעו"ז) באופן של ישיבה כביכול, ומ"מ, עומדים בנסיון ויושבים בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, הנה החברים שהם מלאכי השרת שנקראים חברים לפי שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות³⁶, מקשיבים לקולך כו'. והיינו, שעם היות שהנשמות למטה שנמצאים בגנים של אחרים הם במעמד ומצב שמצד עצמם אי אפשר לקרותם בשם חברים, ולכן מפרש שחברים קאי על מלאכי השרת, מ"מ, חברים מקשיבים לקולך, שמלאכי השרת מקשיבים לקול עבודתם של הנשמות שבגופים, אפילו כשהם בדרגא כזו שהם פזורים בהגנים של אחרים.

ויש לבאר המשך הענינים בהמאמר, דהנה, ענין זה שע"י העבודה דלמטה נעשה עליו בהנשמות היושבים בג"ע עד להעילוי היותר עליון בהדרגות שבג"ע, וכן העילוי שנעשה במלאכים שבכל עולם ועולם, הוא ע"י שנמשך בהם תוספת אור אלקי. ומזה מובן שמדובר כאן לא אודות הדרגא דאסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, אור הסובב שמאיר בכולהו עלמין בשוה, אלא אודות אור הממלא, שבא באופן של התלבשות והשתלשלות המדרגות, בכל דרגא ועולם לפי ענינו, בג"ע העליון באופן כזה, ובמלאכים שבעולם העשי' באופן כזה. וזהו ביאור המשך הענינים בהמאמר³⁷, שתחילה מבאר שע"י העבודה למטה אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, שנמשך אור הסובב, ועד לסובב האמיתי, עצמותו ומהותו ית', ואח"כ מוסיף שעבודה זו עצמה פועלת עוד ענין בהמשכת אלקות, שנמשך גם אור הממלא בכל העולמות כולם, בכל עולם לפי ענינו, וכן בהנשמות והמלאכים שבכל עולם לפי ענינם.

ויובן זה ע"פ תורת הרב המגיד³⁸ על מאמר רו"ל בפרשת השבוע³⁹, בים נדמה להם כבחור ובסיני נדמה להם כזקן, דלכאורה אינו מובן, והלא כתיב⁴⁰ כי לא ראיתם כל תמונה [ועאכו"כ שלא שייך שינויים,

35) פרש"י שה"ש עה"פ.
36) שהש"ר עה"פ.
37) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ
פרשתנו (בשלח) טו, ג. מכילתא ופרש"י יתרו
כ, ב.
38) ואתחנן ד, טו.
39) ראה מכילתא ומדרש לקח טוב
פרשתנו (בשלח) טו, ג. מכילתא ופרש"י יתרו
כ, ב.
40) ואתחנן ד, טו.

כאן כבחור וכאן כזקן], וי"ל ע"פ משל האב האוהב את בנו ומפני גדול האהבה שיש לו לבנו נחקקה להאב צורת הבן כמו שהי' עומד לפניו, וכשהבן קטן עדיין נדמה לאביו במחשבתו צורת קטן וכשהוא גדול נדמה לו צורת גדול במחשבתו. וזה ידוע כי ישראל עלו במחשבה, פי' שהם תמיד נחקקים במחשבה העליונה כמו שהבן חקוק במחשבת אביו, והנה כשהבן מתכשר במעשיו וטוב בעיני אביו המעשים שלו כך הוא חקוק במחשבת אביו, וכשח"ו להיפך החקיקה ג"כ כך. וזש"ה⁴¹ אם רחץ ה' את צואת בנות ציון, כביכול שהשי"ת רחץ את עצמו⁴² מצואת בנות ציון לפי שהיו חקוקים במחשבתו כביכול. והנה ידוע⁴³ שכשיצאו ישראל ממצרים היו כעובר הנשמט מרחם אמו [וכידוע⁴⁴ שגלות נמשל לעיבור וגאולה נמשלה ללידה], וכשבאו על הים היו כנער שגמלתו אמו, והי' בהם קצת דיבור אבל לא בשלימות, וז"ס שלא היו יכולים לומר שירה מעצמם אלא מה שאמר משה ענו אחריו כו'⁴⁵, שלא היו יכולים עדיין לדבר בשלימות רק כנער קטן. וזהו פי' בים נדמה להם כנער, ר"ל כאשר היו ישראל בעת ההוא כך נדמה במחשבה עליונה צורתם ג"כ כנער ובחור. וכאשר באו למרה נמתקו שם, וזהו פי' כי מרים הם⁴⁶, ר"ל ישראל היו עדיין מרים, ונמתקו שם⁴⁷. וכשבאו אל הר סיני היו משיגים כבר חכמה עילאה, והיו אז בסוד זקן זה שקנה חכמה⁴⁸, וזהו בסיני נדמה להם כזקן ר"ל מצורתם נחקקה במחשבה עליונה בצורת זקן כדרך הבן הנחקק במחשבת אביו כפי גדולתו ושלימותו (ע"כ תורת המגיד).

ומזה מובן שלפי השינויים באופן ההנהגה למטה, מהאופן היותר תחתון שצריך להיות רחץ ה' את צואת בנות ציון, ועד להאופן היותר נעלה שבנ"י הם (לא רק כנער או כבחור, אלא) כזקן, נעשית גם המשכת האלקות מלמעלה למטה באופן כזה, היינו, שהמשכה היא מבחי' שנראה כזקן או מבחי' שנראה כבחור, ועד להמשכה מבחי' שצריך לרחוץ את עצמו כביכול. אמנם, בענין זה מדייק המגיד ומוסיף לשון שנוקב ועולה עד למעלה מעלה⁴⁹, שהשינויים באופן ההנהגה למטה

ג' הפסוקים בנוגע לצבאות הוי' בהתאם לג' הענינים שבמאמר

בלתי מוגה

א. במ"ש במאמר ההילולא' ש"נקראים ישראל צבאות הוי', וכמ"ש² ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, הנה צבאות הוי' הכוונה הוא על ישראל, וכמ"ש³ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם .. וכן ביציאת מצרים מזכיר לצבאותם דוקא, וכמ"ש⁴ כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים" — צריך להבין: לשם מה מביא בהמאמר ג' פסוקים?

ובפרט ע"פ המדובר בארוכה בהתוועדות די"ט כסלו⁵, שדיבורו של כל אדם מישראל צריך להיות מחושב ("אויסגערעכנט"), ומכ"ש אצל רבותינו נשיאנו, ובפרט במאמר חסידות, ובפרט בנדו"ד, שבאותו ענין מביא ג' פסוקים זה לאחרי זה — הרי בודאי שענין זה הוא בדיוק. ומשנת"ל⁶ שהטעם שאינו מסתפק בראי' מהכתוב "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים", הוא, לפי שיש לפרשו שקאי על המלאכים — הרי אי משום הא, הי' יכול להביא רק את הפסוק האחרון.

ב. ויש לומר הביאור בזה:

בהמאמר נתבאר ג' ענינים: (א) שהעבודה צריכה להיות באופן של צבא — דקאי על עולמות ביי"ע, היינו, עבודה בדרך התלבשות כו'. (ב) תכלית העבודה באופן של התלבשות ביי"ע היא לפעול את הענין ד"באתי לגני", לגנוני כו', היינו, המשכת אור הסובב, (ג) ועיי"ז נעשה עליו גם במלאכים ונשמות, היינו, שניתוסף גם בהמשכת אור הממלא.

ועל זה הובאו ג' הפסוקים הנ"ל:

בנוגע לעבודה ביי"ע באופן של התלבשות כו' — הובא הפסוק הא', "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים", שרק

(41) ישעי' ד, ד.
(42) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זה בקול חנוק מבכי (המו"ק?).
(43) מכילתא בשלח יד, ל.
(44) יחזקאל קאפיטל טז. וראה תו"א ר"פ וארא. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' רכז ואילך. ובכ"מ.
(45) ראה משנה סוטה כז, ב. גמרא שם ל, ב. ילקוט שמעוני חוקת רמז תשסד.
(46) פרשתנו (בשלח) טו, כג.
(47) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ בשלח הנ"ל (לקמן ע' מט ואילך).
(48) קידושין לב, ב. ועוד.
(49) ע"פ לשון רש"י — יומא יו"ד, א ד"ה מעניקין.

(1) בפרק השייך לשנה זו — פרק יו"ד.
(2) בא יב, מא.
(3) שם, נא.
(4) שם, יז.
(5) ס"ג (תו"מ חכ"ז ע' 172 ואילך).
(6) בהמאמר פ"ד (לעיל ע' יט).

"נחלקים במחשבה העליונה", באופן של חקיקה דייקא, והרי ידוע שענין החקיקה הוא באופן שצורת הענין שמחוץ הימנו נחקקת בו גופא, היינו, בעצמותו ומהותו ית', שבו נחלקים כביכול כל השינויים הנ"ל, להיות נראה כבחור או כזקן כו'. ועפ"ז יובן המבואר בהמאמר שע"י העבודה דלמטה נעשים ב' ענינים. ענין הא', אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, המשכת האור שהוא בכולהו עלמין בשהו, ועד שנעשה דירה לו ית' בתחתונים, דירה לעצמותו, שזהו מצד החקיקה בעצמות ומהות. וענין הב', המשכת האור באופן של השתלשלות בבחי' ממכ"ע, לנשמות ומלאכים, ועד לכנס"י כפי שהיא פזורה ורועה בגנים של אחרים, שזהו מפני שבעצמות ומהות נחלקים כל פרטי השינויים באופן ההנהגה דלמטה, שלכן יכולה ההמשכה לירד למטה עד לדרגא כזו שבה שייך ח"ו הענין דצואת בנות ציון, ענין של לעו"ז, שגם שם יהי נרגש (שזהו"ע השמיעני) החקיקה בהעצם ממש⁵⁷.

ד) **וממשיך** בהמאמר: ועש"ז נקראים ישראל צבאות הוי', וכמ"ש⁵⁰ ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, דהנה, צבאות הוי' הכוונה הוא על ישראל, וכמ"ש⁵¹ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם. ויש לבאר הטעם שאינו מסתפק בראי' מהכתוב ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים, לפי שמצינו במכילתא⁵² בפירושו יצאו כל צבאות הוי' גו', אלו צבאות מלאכי השרת, וכמ"ש בתפלת הושענא כהושעת גוי ואלקים כו' כהושעת המון צבאות ועמם מלאכי צבאות, היינו, שגם צבאות מלאכי השרת יצאו ממצרים בשעת הגאולה, ולכן מביא עוד ראי' ממ"ש הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, שישאל נקראים צבאות הוי'⁵³. וממשיך בהמאמר, דצריך להבין מהו זה דישאל נק' צבאות הוי', דשם צבאות לא נזכר בתורה, וכאן קורא את ישראל צבאות הוי'. וכיארור הקושיא, דהנה, ענין הגלות הוא ההעלם וההסתר על אלקות, ומזה מובן, שענינה של הגאולה (אין וואָס באַשטייט די גאולה), והאופן שעל ידו באה הגאולה, הוא, ע"י גילוי אלקות. ועפ"ז, צריכים בנ"י להקרא באופן המתאים לבחי' האור הנמשך ע"י שמותיו ית' שנתגלה בזמן זה, שזהו הגילוי דשם הוי', כמ"ש⁵⁴ וארא גו' בא-ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי

הוא (כנ"ל) בנצח והוד, וכמו שמבאר אאמו"ר⁵⁵ בארוכה שהאותיות דשם צבאות וסדרן (צ"ב, ב' יודי"ן דאל"ף, ו"ת) מורים על נצח והוד [בפרדס⁵⁶ ובכ"מ בקבלה איתא דשם צבאות הוא גם ביסוד, אבל מה שנוגע כאן הוא ענין שם צבאות כמו שהוא בנצח והוד], ומכיון שצורתם של ישראל חקוקה בו ית' (כנ"ל), לכן ע"י העבודה דצבאות הוי', העבודה דנצח, נעשה ענין שם צבאות שהוא בנצח (והוד). והיינו שע"י העבודה דנצחון המלחמה, נמשך ומתגלה מעצמות אוא"ס, וע"י המשכה זו נעשה איהו וגרמוהי חד (גם) בבי"ע.

וזה נותן כח על עבודת הבירורים בזמן הגלות, און מיטנעמען כל הענינים, כלי כסף וכלי זהב ושמלות⁵⁷, בגאולה העתידה שתהי' ביד רמה (כמו שהיתה הגאולה דיציאת מצרים, כמ"ש⁵⁸ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות) שע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁵⁹ ובפרט בעקבתא דמשיחא יהי' ובני ישראל יוצאים ביד רמה לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(73) לקוטי לוי"צ לזהר אחרי ע' רפד.

(74) שער השמות פי"ב (קרוב לסופו). וראה גם מאו"א שם ובי"נ למאו"א שם.

(75) בא יב, לה.

(76) מיכה ז, טו.

(77) ראה תניא רפל"ז.

(53) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ

בשלח הנ"ל (לקמן ע' לט ואילך).

(54) וארא ו, ג.

(50) בא יב, מא.

(51) שם, נא.

(52) עה"פ (פי"ד. וראה גם ספ"ט).

להם. ומ"מ, לא די שלא נקראו עכ"פ ע"ש השם שנתגלה בימי האבות, אלא עוד זאת, שנקראו צְבָאוֹת ע"ש שם צְבָאוֹת דוקא, שעם היותו מז' השמות שאינם נמחקים⁵⁵, לא הי' אפילו בימי האבות, ועאכו"כ שלא הי' בימי משה, אפילו לא בהזמן דגלות מצרים, ומכש"כ בזמן הגאולה שהוא מעמד ומצב נעלה יותר מכמו שהי' בזמן הגלות, ואעפ"כ, דוקא בעת הגאולה נקראו ישראל ע"ש שם צבאות.

וביאור הקושיא בעומק יותר, יובן ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' גו'⁵⁶, מיוסד על מאמר רז"ל⁵⁷ מיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו'. ומבאר שם, ששמותיו של הקב"ה הם הכלים דע"ס דאצילות שמתלבש בהן אוא"ס ומתייחד עמהן בתכלית היחוד ע"ד דאיהו וגרמוהי חד⁵⁸. והענין בזה, דהנה, כללות ענין השם למעלה, ז' שמות שאינם נמחקים, הוא ע"ד ענין השם למטה, שאינו אלא הארה בלבד, וכן הוא למעלה, שהאורות הנגלים ונמשכים מלמעלה נקראים בשם שמות. אמנם, כדי שהאורות יהיו באופן של אור וגילוי, הרי זה דוקא כאשר יש עליהם מדידה והגבלה, והיינו, שאי אפשר לידע ולקבל את האור עד שישנו עליו איזה תואר, מדידה והגבלה, והוא הנקרא כלי האור, שעל ידו יכולים לקבל את האור. וזהו ע"ד השמות שאינם נמחקים, שהם אורות כפי שבאים בכלים, שלכל אור יש הכלי שלו. והנה, בז' השמות שאינם נמחקים, ישנו אופן כמו שהם בעולם האצילות, דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד⁵⁸, היינו, שאינם ניכרים למציאות בפני עצמה, אלא הם נבלעים ומיוחדים בו ית', שזהו המעמד ומצב דעולם האצילות, שנקרא עולם האחדות⁵⁹, שכולו אלקות, ולכן, מתייחד אוא"ס לא רק עם האורות, איהו וחיוהי חד, אלא גם עם הכלים⁶⁰, איהו וגרמוהי חד. וזהו המעמד ומצב שהי' בימי משה, כידוע⁶¹ שמשה הי' נשמה דאצילות בהיותו למטה, וענינו הי' לקבל את התורה דאצילות וליתנה (כמו שהיא) לדור דעה, דורו של משה⁶², שהיו במדרגתו של משה, שלכן נקראים דורו של משה, דור מלשון שורה⁶³, היינו, שהיו באותה שורה,

(55) שבועות לה, סע"א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.
 (56) תו"א בא ס, א ואילך.
 (57) ברכות לא, ב.
 (58) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).
 (59) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל ריש (אור) לתהלים ע' תקמט ואילך. ועוד.
 (60) תניא אגה"ק סימן כ.
 (61) ראה לקו"ת נצבים מט, ב. ובכ"מ.
 (62) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פי"ט, ג.
 (63) ראה לקו"ת מסעי צה, ב. אוה"ת (יהל)

מצרים על צבאותם, צבאות הוי' לשון סמוך הם הצבאות שנתבררו בגלות מצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי', שלכן נק' צבאות הוי' לפי שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי'⁶⁶. ומצד הניצוצות שנתבררו ע"י ישראל, גם ישראל נק' צבאות הוי'. ויתירה מזו — הוציא הוי' את בני ישראל גו' על צבאותם הוא זה שישאל הם למעלה מבחי' הניצוצות שנתבררו⁶⁶. דמכיון שישאל הם המבררים את הניצוצות הרי הם למעלה מהם.

וזוהי השייכות דצבאות הוי' ועל צבאותם להשם צבאות, דע"י העבודה דבירור הניצוצות והתכללותם בהוי', צבאות הוי', שע"י עבודה זו נעשים ישראל על צבאותם, למעלה מבחי' הניצוצות, הנה עי"ז ממשיכים ריבוי אור ממקום עליון ביותר (שלמעלה מבחינת התורה כמו שהיא בגילוי), ואור זה בוקע את כל הפרסאות והמסכים שבין אצילות לבי"ע, עד שגם בבי"ע נעשה איהו וגרמוהי חד כמו באצילות.

(י) **וביאור** הענין (השייכות דצבאות הוי' לשם צבאות) בעומק יותר, הנה שם צבאות הוא בנצח והוד. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בההמשך דיום ההילולא⁶⁷, שמדת הנצח נטוע ומושרש בעצם הנפש, ובשביל נצחון המלחמה מתגלה מעצם הנפש. ולכן ע"י העבודה דמדת הנצח, נצחון המלחמה (עם נה"ב), נמשך ומתגלה מעצמות אוא"ס, כמבואר בארוכה בההמשך, ובארוכה יותר (עם כמה פרטים נוספים) בדרושי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁶⁸, עד לענין צדקת פרזונו בישראל⁶⁹, פרזונו לשון פרזות ע"ד מ"ש⁷⁰ פרזות תשב ירושלים בלי חומה, למעלה ממדוה"ג. ועפ"ז יובן מה שע"י העבודה דצבאות הוי' ממשיכים שם צבאות, דהנה ידועה תורת הרב המגיד⁷¹ (בענין כמי נמלך בנשמותיהן של צדיקים⁷²), דישראל גם קודם שנבראו (קודם כל סדר ההשתל' שאודותו נמלך) הי' נחקק צורתם בו ית'. וע"י עבודת בני" נמשך ומתגלה ענין זה. ולכן ע"י העבודה דצבאות הוי', נמשך שם צבאות, כי שם זה

(66) תו"א בא ס, ג.

(67) פרק יא ואילך.

(68) ד"ה בעצם היום גו' פר"ת [סה"מ פר"ת ע' רמא ואילך]. והביאנו לציון תרע"א [סה"מ

אעת"ר ע' קעז ואילך].

(69) שופטים ה, יא.

(70) זכרי' ב, ח.

(71) אור תורה סימן ו. וראה שם סימן א. לקוטי אמרים בתחלתו.

(72) רות רבה רפ"ב. ב"ר פ"ח, ז.

ביותר⁵⁸, שנעלה גם מבחינת התורה (כמו שהיתה בגילוי בזמן משה). שהרי בתורה לא נזכר שם צבאות (היינו שמצד בחינת התורה, הענין דאיהו וגרמוהי חד הוא רק באצילות), ובכדי שיהי' איהו וגרמוהי חד גם בכ"ע צריך להמשיך ממקום עליון יותר.

ח) והנה המשכה זו היא ע"י עבודת הבירורים. דהנה ידועה תורת הבעש"ט⁵⁹, שבכל דבר שנמצא ברשותו של ישראל ישנם ניצוצין קדושים השייכים לשרש נשמתו. ובוזה מבאר מה שהתורה חסה על ממונם של ישראל⁶⁰ (אף שהוא רק ממונם), כי מכיון שהממון (וכן שארי דברים) הוא של ישראל, זה מורה (שהרי כל הענינים הם בהשגחה פרטית) שניצוצות אלו שייכים לשרש נשמתו, והבירור דניצוצות אלו הוא חלק מעבודתו, וע"י שמבררים את הניצוצות ומזככים ומעלים אותם לשרשם הם מוסיפים עליו גם בו. דכמו"כ הי' בגלות מצרים, שע"י וינצלו את מצרים שעשאוה כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן⁶¹ שביררו את הניצוצות השייכים לעלמא דאתכסיא (כמצולה שאין בה דגים) והניצוצות השייכים לעלמא דאתגליא (כמצודה שאין בה דגן), ע"ז נעשה עליו גם בישראל. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁶² בארוכה בענין ויהי בשלח פרעה את העם שהי' משלח פירות וענפים ועושה פרי למעלה את העם, שע"י הניצוצות שביררו בגלות מצרים נעשה בהם תוספות וריבוי. דזהו מ"ש (גבי גלות מצרים) וזרעתי לי בארץ⁶³, דענין הזריעה הוא כמרז"ל⁶⁴ כלום אדם זורע כור⁶⁵ אלא כדי להוציא כמה כורין, היינו, דמה שישראל נזרעו בגלות מצרים הוא בשביל ההוספה שנעשה בהם ע"י בירור הניצוצות. כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בארוכה כמה פרטים בענין ההוספה שנעשה ע"י בירור הניצוצות.

ט) וזהו מ"ש ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים ולאח"ז כתיב ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בניי מארץ

58) ראה תו"א שם (ס, ג), "שכדי להמשיך בחי' צבאות הוצרך להמשיך מבחי' על הוי' היינו למעלה משם הוי'".

59) כתר שם טוב סימן ריח. צוואת הריב"ש סימן קט.

60) ר"ה כו, א. וש"נ.

61) בא יב, לו. ברכות ט, ב.

62) בסה"מ תרכ"ז ד"ה ויהי בשלח פרעה — ביאור על בשלח פרעה שבתו"א.

63) הושע ב, כה.

64) פסחים פז, ב.

65) כ"ה בתו"א (ר"פ בשלח) ובסה"מ תרכ"ז (ס"ע קט). ובפסחים שם: טאה.

מעמד ומצב כמו משה⁶⁴, שזהו אופן העבודה דעולם האצילות, ששם איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד. אמנם, השם צבאות לא נזכר בזמן ההוא, כי במה נחשב הוא לגבי שאר השמות. והענין בזה, כפי שמבאר שם, שצבאות הוא לשון חיילות, והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגדודי, וכדאיתא בגמרא⁶⁵ בפירוש שם צבאות אות הוא בצבא שלו, והיינו, שעם היות שענינו המשכת אלקות, שלכן הוא שמו של הקב"ה, מהשמות שאינם נמחקים, מ"מ, הרי זה באופן שבהריבוי דצבא נעשה אות הוא בצבא שלו, היינו, שגם בכ"ע יומשך ויתלבש אוא"ס ב"ה בתכלית היחוד כמו שנמשך ומתלבש בכלים דאצילות. ומכיון שבימי משה היו ישראל במצב כזה שלא הי' אצלם המציאות דצבא כלל, לפי שנתגלה אצלם כח הפועל בנפעל כמו שהוא חד עם איהו, לכן לא הי' שייך אז הגילוי דהוי' צבאות, דשרגא בטיהרא מאי אהני⁶⁶. משא"כ בהדורות שלאח"ז, לאחרי שנסתלק פני חמה (פני משה) ונעשה פני לבנה (פני יהושע)⁶⁷, ועד שנמשך למטה יותר שמסרה לזקנים וזקנים לנביאים⁶⁸, שאז היתה התחלת הנבואה בישראל, באופן שאינו כנבואת משה, שהיתה נבואה מיוחדת, שהרי אין נביא כמשה⁶⁹, הנה אז היתה העבודה כמו שהוא מצד עולמות כ"ע, שבהם לאו איהו וחיוהי חד ולא איהו וגרמוהי חד⁷⁰, ולכן הוצרכו הנביאים (באת חנה כו') לפעול הענין דצבאות, אות הוא בצבא שלו, שגם בעולמות כ"ע הי' איהו וגרמוהי חד ע"ד כמו שהוא באצילות. ועפ"ז יובן עוצם הקושיא שבהמאמר, דמכיון שמצד ענינו של משה והדור דעה שלו לא הי' שייך הענין דצבא, א"כ מהו זה דישראל נק' צבאות הוי'.

ויובן בתוספת ביאור ע"פ מה שמבאר בארוכה כ"ק אדמו"ר האמצעי בד"ה זה⁷⁰, שהחילוק בין שם צבאות לשאר השמות הוא ע"ד החילוק בין שם הפעולה או שם הכינוי לשם התואר ועד לשם העצם. ותוכן הענין בקצרה הוא, דשם העצם הוא ע"ד דוגמא באיש חכם, שהוא חכם בעצם מהותו, והיינו מה שבהנשמה שלו יש עצם בלתי פוסק ובלתי מדוד ומוגבל של חכמה. ושם התואר הוא מה שכלי מוחו הרוחניים

64) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א. כו, כ.

65) שער הפסוקים להאריז"ל ר"פ שמות. ראה אבות פ"א מ"א.

66) חגיגה טז, רע"א — ע"פ גירסת העין (69) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

יעקב. ועוד.

67) לשון תו"ל — חולין ס, ב. (70) תו"ח בא קלז, א ואילך (קיב, א

68) ראה ב"ב עה, א. ספרי ופרש"י פינחס (ואילך).

פני משה כפני חמה וההנהגה היתה ע"י פני יהושע כפני לבנה⁵² הנה אז דוקא בא שר צבא הוי', עתה (דוקא) באתי. והגם שגם אז (ע"י שהנהגת המלחמה היתה ע"י שר צבא הוי') היו כמה נסים שלמעלה מהטבע, מ"מ כללות המלחמה היתה קצת בלבושי הטבע, ולא כהמלחמה בימי משה שהיתה למעלה מלבושי הטבע לגמרי, הוי' ילחם לכם. וזהו ענין שם צבאות שנמשך ע"י הנביאים, אות הוא בצבא שלו, שגם בנבראים דבי"ע (צבא) יהי' אות הוא ית' ממש בצבא שלו, שגם בבי"ע יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצילות. וענין זה הוא למעלה מבחי' שר צבא הוי' (שהי' ביהושע), כי שר צבא הוי' הוא מלאך, משא"כ שם צבאות הוא מז' שמות שאינן נמחקין, כי גם בבי"ע נעשה איהו וגרמוהי חד. וזהו מה ששם צבאות נתחדש ע"י הנביאים, כי הנביאים המשיכו שגם בכלים דבי"ע תהי' התלבושות אוא"ס ב"ה בתכלית היחוד, כמו בכלים דאצילות, ועי"ז נקרא הוא ית' בשם צבאות, כמו שנקרא בהשמות (א-ל, אלקים וכו') שמורים על הכלים דאצילות (לפי שאיהו וגרמוהי חד), כי גם הצבאות (לשון חיילות, גדודי נשמות ומלאכים דבריאה) נעשו חד עמו ית', כמבואר בארוכה בתו"א⁵⁸.

ז) **והנה** ענין הנ"ל בשם צבאות שאיהו וגרמוהי חד גם בבי"ע, כותב כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁵ שבע"ח לא מצינו זה. שמזה משמע שזהו חידושו של כ"ק אדמו"ר הזקן, כדמוכח ממה שכ"ק אדמו"ר הצ"צ אינו מציין מקור אחר לזה. ומובן גודל החידוש והעילוי דשם צבאות שנעשה ע"י עבודת בני"י כמו שישראל הם במעמד ומצב דזמן הנביאים (לאחרי הזמן דפני משה כפני חמה), ובפרט כמו שישראל הם במעמד ומצב דזמן נביאים האחרונים שהיו בסוף בית ראשון ותחלת זמן הגלות, ועד"ז בהזמן שלאח"ז, שגם בעולמות בי"ע שמצד עצמם הם נבראים נפרדים [דענין איהו וגרמוהי חד הוא באצילות, עולם האחדות] יהי' איהו וגרמוהי חד כמו באצילות. וי"ל שזהו הפי' להפס"ד שצבאות הוא שם קודש ובכ"ז נקרא ע"ש צבאות שלו (כבגמרא⁵⁶), ע"ש ישראל⁵⁷, כי זה שצבאות הוא שם קודש, היינו שגם בבי"ע איהו וגרמוהי חד, זה נעשה ע"י העבודה דישראל, כנ"ל. וזה נעשה ע"י המשכת אור מקום עליון

(שצריכים לקבל את הגילויים מעצם כח החכמה) הם כלים רחבים ביותר, ועש"ז נקרא בתואר חכם, שיכול לקבל חכמה עד בלי שיעור. ועפ"ז יובן מ"ש"י' יהב חכמתא לחכימין, דלכאורה, כיון שהם חכימין, מהו הענין דיהב חכמתא, אך הביאור בזה, דחכימין הוא שם התואר למי שכלי מוחו יכולים לקבל חכמה גדולה ועמוקה ביותר, ואז יהב חכמתא, שנמשך לו הגילוי מעצם כח החכמה, ומתעצם עם עצם החכמה, שממנה נמשך שפע רב בלתי מדוד ומוגבל. ונוסף לזה יש גם שם הכינוי או שם הפעולה, שזוהי פעולת החכמה בפועל, היינו שהחכמה באה לידי גילוי בפועל, ועד שיכול לבוא מחוץ הימנו, שהו"ע הגילוי אל הזולת, והרי הגילוי בפועל, ועד שיכול לבוא בגילוי אל הזולת, הוא באופן מדוד ומוגבל. ומזה מובן יותר גודל ריחוק הערך בין שם הפעולה (גם כמו שהוא באדם עצמו, שיכול אח"כ לירד אל הזולת) לשם התואר ושם העצם (שמתאחדים ומתעצמים זבי"ו, כנ"ל בענין יהב חכמתא לחכימין), שזהו חילוק שבין גבול לכלי גבול, שהרי הענין דיהב חכמתא לחכימין (שם העצם ושם התואר) הוא באופן של בלי גבול, ואילו שם הפעולה (הגילוי בפועל ועד שנמשך אל הזולת) הוא במדידה והגבלה, שזהו חילוק שבאין ערוך. ועפ"ז מבאר שם החילוק בז' השמות שאינם נמחקים, ששם הוי' הוא שם העצם, והוא הפנימיות של כל השמות (שלכן מצטרף עם כל השמות, א-ל אלקים וכו' עד לשם צבאות), להיותו בבחי' האור, ושאר השמות הם בבחינת הכלים, ובזה גופא הנה כל השמות הם בחינת פנימיות הכלים שמתאחדים עם האור, ע"ד שם התואר שמתאחד עם שם העצם, ושם צבאות הוא בחינת חיצוניות הכלים, ע"ד שם הפעולה, שזהו מה שנמשך במדידה והגבלה, ועד שנמשך אל הזולת, שהו"ע עולמות בי"ע. ובענין זה היא פעולת הנביאים בקריאת שם צבאות, שגם שם יומשך להיות איהו וחיוהי וגרמוהי חד, משא"כ בימי משה ודורו של משה, שאז היו ישראל במצב כזה שלא הי' להם שייכות להמדידה והגבלה דעולמות בי"ע, שהם בחינת זולת, ולא בחינת חד. ומצד ריחוק הערך דשם צבאות לשאר השמות, מובן יותר גודל הקושיא שבהמאמר, מהו הענין שישראל נקראו אז בשם צבאות הוי'.

ה) **ועל** זה מתרץ ומבאר בהמאמר, שהשם צבאות הוי' הוא מלשון צבא, שיש בו ג' פירושים. א' לשון חיל (כפי שמבאר בהמשך הסעיפים שלאח"ז), ב' לשון זמן מוגבל, וכמ"ש⁵⁹ הלא צבא לאנוש עלי

55) אוה"ת שם ס"ע שכח.

56) חגיגה טז, א. וראה לעיל הערה 37.

57) שנקראו (בפרשתנו) צבאות.

72) איוב ז, א.

71) דניאל ב, כא.

ארץ גו', והג' מלשון צביון ויופי. ומבאר הפירוש דצבא מלשון צביון ויופי כפי שהוא בנש"י, דכשם שתכלית היופי הוא מה שכלול מריכוז גוונים, דגוון אחד הרי אין בו יופי, אלא דוקא ריכוז גוונים (והיינו כאשר כל גוון אינו עומד בפני עצמו אלא נכלל עם כל שאר הגוונים), כן הוא גם בישראל שהם חלוקים במדריגתם, בעלי השגה שהם מארי תורה ומארי רזין וסודות עילאין, מארי דחוכמתא, וישנם אנשים פשוטים שהם רק מארי עובדין טבין, שמקיימים את התומ"צ בתמימות, וזהו צביונם שהוא תכלית היופי מה שכלול מריכוז גוונים. ויש להוסיף בזה, שענין היופי הוא לא רק בכללות הענין, אלא גם בכל פרט ופרט בפני עצמו, והיינו, שענין היופי שנעשה מצד התכללות כל פרטי הגוונים יחד, נמשך ופועל גם בכל גוון פרטי בפני עצמו. ומזה מובן גם בהנמשל, שע"י ההתכללות של כל הסוגים דבנ"י יחד, נעשה תכלית היופי גם בכל סוג בפני עצמו, עם היותו באופן העבודה שלו, ממארי רזין דאורייתא, עד למקיימי התומ"צ בתמימות, מארי עובדין טבין. וממשיך בהמאמר ומבאר הפירוש דצבא שהוא הגבלה ומועד, שהוא ע"ד ימים יוצרו ולו אחד גו'73, דצבא לאנוש עלי ארץ, דלכל אדם הרי יש לו זמן קבוע דימים יוצרו, וכאשר משלים ימיו בעבודת הביוררים באתכפיא ואתהפכא, אז הוא בכלל צבאות הוי'.

וצריך להבין, מהו הענין דימים יוצרו, שצריך להיות ההתלבשות בהימים דוקא (שהם לבושי התומ"צ שלומד ועושה בכל יום74), הרי בירור העולם הוא ע"י תומ"צ, ולמה צ"ל דוקא בא בימים75, ועד שאם חסר יומא חדא חסר לבושא חדא76, שזוהו"ע דימים יוצרו, ועי"ז דוקא יכולים להגיע להענין דולא אחד בהם (כדלקמן). ומבאר הצ"צ77, שמצד זה שקיום התומ"צ נעשה ע"י הנשמה כמו שהיא מלובשת בגוף, לכן שייך שיהי' בזה תערוכת ענינים כאלה שבגללם יצטרכו לרחוץ ולזכך את הלבושים כו'. וע"ד המבואר78 בלשון חז"ל מעשים טובים, שענין המעשה בלבד אינו מספיק עדיין, אלא צריך להיות שהמעשים יהיו

דפרודא40 נבראים נפרדים כמ"ש41 ומשם יפרד. שלכן יש מ"ד בגמרא42 (ולא רק קס"ד) שצבאות אינו שם קדוש, שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל. וגם לפי מה דקי"ל43 דצבאות הוא מהשמות שאינן נמחקין. הנה שם זה קאי על אוא"ס כמו שנמשך ומתלבש בנבראים. וי"ל הבי' ע"פ מה דאיתא בזהר ובתיקוני זהר ובכתבי האריז"ל44 ששם צבאות הוא בנצח והוד45, כי נצח והוד הם לבר מגופא, היינו שענינם הוא (לא בשביל האצילות גופא, כי אם) בכדי להמשיך בעולמות ב"ע שלמטה מאצילות, וע"ד הידוע46 שנו"ה הן כליות יועצות בכדי להשפיע להבין ולהתלמיד.

(ו) **וזוהו** מה ששם צבאות לא נזכר בתורה כ"א בנביאים דוקא, כי משה רבינו הי' נשמה והנהגה דאצילות, שלכן נקרא משה על שם מן המים משיתיהו77, מים חכ' הוא בחי' אצילות. וכן התורה שניתנה ע"י משה ונקראת על שמו כמ"ש48 זכרו תורת משה עבדי היא בחי' אצילות. ולכן לא נזכר בתורה שם צבאות, כי שם צבאות מורה (כנ"ל) על אוא"ס כמו שנמשך בנבראים, שלמטה מאצילות. והוא49 ע"ד מ"ש50 ביהושע ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי, ואמרו רז"ל51 עתה באתי אבל משה רבך לא קיבלו. דבימי משה, פני משה כפני חמה52, הי' המשכת בחי' אצילות, וגם הנהגת המלחמות53 לא היתה ע"י שר צבא ה' כ"א כמ"ש54 הוי' ילחם לכם. דזהו מה שביציאת מצרים וקריעת ים סוף היו נסים נגלים יוצאים מדרכי הטבע לגמרי שלא הי' לבוש הטבע כלל, לפי שהמלחמה היתה ע"י שם הוי', בחי' אצילות. משא"כ לאחר הסתלקות

(40) תו"א בראשית ו, ב. ובכ"מ.

(41) בראשית ב, י.

(42) שבועות לה, ב.

(43) שבועות שם. מקומות שבהערה 29.

(44) זח"ג יא, ב. אד"ז (בוז"ג) רצו, א. תקו"ז תי"ח. ועוד (הובאו בפרדס שער השמות פ"ב ובי"ג למא"א מע' צבאות). ע"ח שער השמות פ"ג. פ"ו. ועוד.

(45) כמובא גם בהמשך רפי"א משערי אורה לר"י גיקטליא.

(46) אגה"ק סט"ו (קכד, ב).

(47) שמות ב, י.

(48) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א.

(49) ראה אוה"ת וד"ה בעצם היום שבהערה 37.

(50) יהושע ה, יד.

(51) ב"ר פצ"ז, ג. תנחומא משפטים יח. זח"ג רפו, ב.

(52) ב"ב עה, א. ובכ"מ.

(53) אף שמלחמה (בכלל) שייכת לשם צבאות (שמור"ר פ"ג, ו).

(54) בשלח יד, יד.

סה"מ תשרי ע' שז).

(77) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ ימים יוצרו (ע' תקכו ואילך). וראה גם אוה"ת במדבר (שבועות) ע' צא. בלק ע' תתקמח.

(102) פינחס ע' איתקצט. ד"ה ואברהם זקן שבהערה הקודמת.

(78) ראה לקו"ת מטות פב, א. שמע"צ פה,

א. שה"ש יז, ג.

(73) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ת ס"פ

שלח (נב, א-ב). ד"ה טוב לי וד"ה בידך אפקיד בספר המאמרים — אידיש (ע' 82. ע' 102).

(74) ראה תו"א משפטים עט, ב.

(75) לשון הכתוב — חיי שרה כד, א.

(76) ראה זהר ח"א רכד, א. קכט, א. תו"א

שם. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח פ"א (תו"מ

טובים. והנה, רחיצת מעשי האדם נעשית ע"י עבודת התפלה, כידוע שעליית כל עניני התומ"צ (וכן ההמשכות שנמשכים על ידם) היא ע"י עבודת התפלה, להיותה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה⁷⁹. ועבודת התפלה הוא ענין עבודת היום, יום ולילה, שהרי תפלות כנגד תמידין תקנום⁸⁰, שהו"ע תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים⁸¹. וכמבואר בלקו"ת⁸² בפירוש הכתוב⁸³ וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים (דענין והשבות אל לבבך הוא עבודת התפלה, כמארז"ל⁸⁴ איזו היא עבודה שהיא בלב הוי' אומר זו תפלה, וההקדמה לזה הו"ע וידעת היום), פי' וידעת היום, כמו שהיום הוא עם הלילה ושניהם אחד, כמ"ש⁸⁵ ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, כך והשבות אל לבבך, שכמו שהוא בזמן כך הוא בנפש, שהב' לבבות שהם היצ"ט והיצה"ר (שהו"ע יום ולילה בנפש האדם) הם שניהם כאחד, שגם היצה"ר ישוב לעבודת הוי', כמ"ש⁸⁶ ככל לבבך בשני יצריך, ועי"ז נפעלת עבודת האדם בהענין דהוי' אחד (הוי' הוא האלקים). וזהו כללות ענין עבודת התפלה, שהיא עבודת יום יום (ימים יוצרו), לרחוץ ולכבס את לבושי התומ"צ, ועי"ז פועל להיות ולא אחד בהם, להמשיך מבחי' לא באל"ף (הכתיב), שהוא למעלה מהשתלשלות, שיומשך באחד, ע"י לו בוא"ו (הקרי), שהם וא"ו מדות העליונות. וזהו פנימיות הביאור שצריך להיות ענין הימים דוקא, כפי שמבאר הצ"צ⁸⁷ ששורש הימים הגשמיים הוא מיומין עילאין שהם המדות העליונות, שעל ידם נמשכת ההמשכה עד לספירת המלכות, בעבודת התומ"צ.

ו) וממשיך בהמאמר, שע"י עבודת הביוררים מבררים ומזככים את העולם, דעושים מקשר קרש, והיינו דמהקשר דעולם, דמה שהעולם מראה את עצמו למציאות הרי זה שקר כו', הנה כאשר לומדים תורה ומקיימים את המצוות נתהפך לקרש (קרש למשכן, עליו נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם), שהוא מעצי שטים עומדים ומחברים אור א"ס כו' (כמבואר בארוכה בסעיפים שלפנ"ז⁸⁸).

- (79) ויצא כח, יב. וראה זח"א רסו, ב. ועוד.
 (80) ברכות כו, ב.
 (81) פינחס כח, ג ואילך.
 (82) ואתחנן ז, ד. וראה גם ד"ה וידעת היום דיום ב' דחג השבועות תשכ"ג (סה"מ תשכ"ג ע' קנג ואילך).
 (83) ואתחנן ד, לט.
 (84) תענית ב, א.
 (85) בראשית א, ה.
 (86) ואתחנן ו, ה. משנה ברכות נד, א.
 (87) ספרי ופרש"י עה"פ.
 (88) אה"ת (יהל אור) לתהלים שם (ע' תקלג).
 (88) פרק ו ואילך.

להשם צבאות, שהוא מז' השמות שאינן נמחקין²⁹. ויובן זה ע"פ מ"ש כ"ק אדמו"ר הזקן³⁰ ששם צבאות נתגלה ע"י הנביאים, כדאיתא³¹ שמיום שברא הקב"ה את עולמו לא הי' אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאתה חנה וקראתו צבאות ואמר הקב"ה³² עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה. ועיקר הנבואה בשם זה הי' בנביאים האחרונים שהיו בסוף זמן בית ראשון ובהתחלת הגלות, שרוב נבואתם הי' בשם זה. והנה הגם שדברי הנביאים, דברי קבלה, הם למטה במדריגה מדברי תורה [ואפילו בנוגע לנבואת משה כתיב³³ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, ועאכו"כ שהם למטה מדברי תורה], אעפ"כ שם צבאות לא נזכר בתורה כ"א בנביאים דוקא, ויש מעלה בדברי נביא על דברי תורה. וכמו שמצינו שהעובר על דברי נביא עונשו קשה יותר מעובר על כו"כ דברי תורה³⁴, ומזה מובן שכן הוא גם בנוגע להפגם³⁵. ועפ"ז מבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בארוכה³⁶, זה שהעונש והפגם של העובר על דברי נביא קשה יותר מעובר על (כו"כ מ) דברי תורה שייך לזה ששם צבאות נמשך ע"י הנביאים דוקא.

ה) והענין הוא, הנה פירוש שם צבאות הוא אות הוא בצבא שלו³⁷, והיינו דצבא הוא ריבוי נבראים, והשם צבאות, אות הוא בצבא שלו, הוא בחי' האלקות כמו שנמשך בנבראים. וכמבואר בתו"א³⁸ בענין שם צבאות, שצבאות הוא לשון חיילות והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה (מצד עצמן) אינן אלקות כלל. וזהו ההפרש בין שם צבאות לשאר השמות שאינן נמחקין, דכל השמות מורים על אוא"ס כמו שהוא באצילות שהוא עולם האחדות, איהו וחיהויה חד איהו וגרמוהי חד³⁹, משא"כ שם צבאות מורה על אוא"ס כמו שנמשך ומתלבש בכי"ע, שהם עלמי

- (29) שבועות לה, סע"א (ושם ע"ב שכן הלכה). רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב. טושו"ע יו"ד סרע"ו ס"ט. שו"ע אדה"ז חאר"ח ספ"ה ס"ג.
 (30) תו"א ר"פ בא.
 (31) ברכות לא, ב.
 (32) תו"א שם.
 (33) ברכה לד, י. וראה רמב"ם שם פ"ז ה"ו.
 (34) שהעובר על דברי נביא חייב מיתה ביד"ש (רמב"ם שם פ"ט ה"ב), משא"כ בכו"כ מדברי תורה.
 (35) שהרי העונש הוא לפי ערך הפגם (תניא פכ"ד בהגהה).
 (36) תו"ח שם, סע"א ואילך.
 (37) אה"ת בא ע' שכת. ד"ה בעצם היום גו' פר"ת סעיף ד'. ובחגיגה טז, רע"א: אדון הוא בצבא שלו.
 (38) ר"פ בא (ס, ב).
 (39) תיקוני זהר בהקדמה.

ד"ה היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני¹⁹ (ע"פ פרש"י על הפסוק), אמר הקב"ה לכנסת ישראל את הפזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים כו' ובכ"ז יושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה, הנה החברים שהם מלאכי השרת (וגם הקב"ה, כביכול²⁰) מקשיבים לקולך.

וממשיך בהמאמר, דעש"ז נקראים ישראל צבאות הוי' כמ"ש²¹ ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' מארץ מצרים. דשם זה (צבאות הוי') ניתן לישראל ביציאתם ממצרים דוקא²². ויש לבאר קישור הענינים, כי מה שבזמן יציאת מצרים נקראו ישראל צבאות הוי' הוא מצד הניצוצות (הצבאות) שנתבררו בגלות מצרים (כמשי"ת לקמן²³). וזהו הקשר דענין מה שישאל נקראים צבאות הוי' לענין היושבת בגנים, כי ע"י העבודה דכנס"י בעסק התורה וקיום מצוותי' כשהיא פזורה בגולה ורועה בגנים של אחרים, עי"ז מבררים את הניצוצות שבגלות, בדוגמת וינצלו²⁴ את מצרים.

והנה נוסף למה שישאל נקראים בשם צבאות הוי' נקראים הם גם צבאות²⁵ (כמו שמביא בהמאמר הפסוקים²⁶ ויהי בעצם היום הזה הוציא הוי' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים). וההפרש בין צבאות הוי' לצבאות הוא²⁷, שצבאות הוי' (צבאות בחיריק) הוא לשון סמוך, שהצבאות נטפל להוי', וצבאות (צבאות בשוא) הוא ענין בפני עצמו.

ד) **והנה** ידוע דמה שישאל נק' אדם הוא על שם אדמה לעליון²⁸. שמזה מובן, דמה שישאל נק' (גם) בשם צבאות שייך זה

והנה כיון שצריכים לפעול שמציאות העולם לא תהי' באופן של שקר, אלא באופן של קרש (שענין זה נעשה ע"י הקשר שמקשרים את שקר העולם עם המציאות האמיתית דלמעלה), הרי מובן, שהמציאות עצמה צריכה להשתנות. והענין הוא, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש (בהמאמרים דהשבת שלאחרי הלידה והברית של בעל ההילולא)⁸⁹ בפירוש מאמר רז"ל⁹⁰ עלמא אמאי קאים כו' איהא שמי' רבא דאגדתא, דצריך להבין מהו ענין שאלתו עלמא אמאי קאים, הלא בדבר הוי' שמים נעשו גו'⁹¹, ובאופן שבטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית⁹², וא"כ לכאורה אין מקום כלל לשאול עלמא על מה קאים. ומבאר בזה⁹³, ע"פ מ"ש במארז"ל הנ"ל לעיל מיני', משחרב ביהמ"ק כו' בכל יום ויום קלתו מרובה משל חברו, ועל זה ממשיך, אלא עלמא אמאי קא מקיים, היינו, שהגם כי בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, מ"מ, כיון שבכל יום קלתו מרובה כו', על מאי קאים עלמא, שישאר תקומה שיוכלו לישאר תקומה בארץ. ולזה צ"ל איש"ר דאגדתא, שמי' רבא הוא בחי' שמו הגדול, שלמעלה מז' שמות שאינם נמחקים, והמשכתו ע"י אגדתא דוקא, שהו"ע סודות ופנימיות התורה⁹⁴, כמבואר בארוכה בהמשך שם. ומוסיף עוד נקודה בזה, דהנה, הענין דאין לך יום שאין קלתו מרובה כו' הוא מציאות בעולם, וע"י איש"ר דאגדתא צריך לשנות מציאות זו. ולזה מקדים לבאר⁹⁵ הענין דאור תורה מחייהו⁹⁶, טל תורה מחייהו⁹⁷, שפי' מחייהו היינו בגוף גם בעוה"ז בהיותו חי ע"פ האדמה, שזהו"ע דתורה אור⁹⁸, שיומשך האור עד למטה, כפי שרואים שאינו דומה מאור פניו של אדם בעל תורה, וכמ"ש הרמב"ם⁹⁹ שמהילוך אדם ותנועותיו יכולים להכיר פנימיותו, שזהו מפני שהארת אור תורתו ועבודתו מאירה עד למטה בגוף האדם, היינו שהעבודה היא באופן שניכר הפעולה והשינוי שנעשה בעולם. וזהו גם מה שמבאר בהמאמר שהפעולה היא בשקר דמציאות העולם עצמו, לשנות את מציאות העולם ולפעול בו הקשר עם המציאות האמיתית דלמעלה, עד שנעשה קרש שבו נפעל הענין דושכנתי בתוכם.

(19) שה"ש ח, יג.

(20) ראה בתחלת המאמר שם ממד"ר: אמר הקב"ה אני ופמליא שלי כו'.

(21) בא יב, מא.

(22) כמפורש בהמשך רפי"א.

(23) סעיף ט, מתו"א בא ס, ג.

(24) בא שם, לו. ובתו"א שם [ובכ"מ]. וראה גם לקמן בפנים ס"ח] שהו"ע בירור הניצוצות שהיו במצרים.

(25) כמובן גם ממה שמבאר בהמאמר (פ"י) ג' הפירושים דצבא (צבא סתם). ובהקיצור שם: נק' ישראל צבאות.

(26) בא שם, נא. יז.

(27) ראה תו"א שם. תו"ח שמות קמא, ב [בא קטו, ב].

(28) של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.

(89) ש"פ מטו"מ תר"ם — בהמשך מצה

זו תר"ם (פרק נט ואילך (סה"מ תר"ם ח"א ע'

רמח ואילך)).

(90) סוטה מט, א.

(91) תהלים לג, ו.

(92) בברכות ק"ש.

(93) סוף פרק סא.

(94) ראה תניא אגה"ק סכ"ג.

(95) פרק ס.

(96) כתובות קיא, ב.

(97) ילקוט שמעוני ישעי' כו, יט.

(98) משלי ו, כג.

(99) הלי' דעות רפ"ה.

ז) **ומסיים** בהמאמר, דלכן נקראים ישראל בשם צבאות הוי' שהם מגלים וממשיכים גילוי הוי', וצבא הוא זמן מוגבל, דכל עבודתם אשר בהימים יוצרו שניתן לכל אחד ואחד, יהי' לו אחד, שיאיר ויתגלה ע"י עבודתו בחינת הוי' אחד.

ויש לבאר הדיוק דצבא הוא זמן מוגבל דוקא, דהנה, ענין הזמן יכול להיות גם באופן שאינו מוגבל¹⁰⁰, שזהו הענין דרצוא ושוב, ובשרשו הו"ע מטי ולא מטי¹⁰¹, ולכן מדייק בהמאמר שצבא הוא זמן מוגבל, כי, הקשר והשייכות של צבא עם ענין הזמן הוא מצד ההגבלה שבענין הזמן, וכפי שמביא (לפנ"ז) ראי' ממ"ש הלא צבא לאנוש עלי ארץ, שזהו זמן מוגבל דוקא. ועל זה מבאר בהמאמר, שבזמן מוגבל זה, בהימים יוצרו שניתן לכל אחד ואחד, פועלים שיהי' לו אחד, שיאיר ויתגלה בחי' ה' אחד. ויובן זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בד"ה למען דעת כל עמי הארץ¹⁰² [שפירושו שגם בעמי הארץ נעשה ענין השבירה (דדעת הוא מלשון שבירה¹⁰³), ע"י עבודת בני"י בהענין דהוי' הוא האלקים (כהמשך הכתוב¹⁰⁴)] בענין אין ערוך לך ה' אלקינו בעוה"ז¹⁰⁵, שהענין דאין ערוך ניכר (לא בעולמות העליונים, אלא) בעוה"ז דוקא. ומביא על זה מאמר הרמב"ם¹⁰⁶ דמציאות בעלי שיעור (היינו גשמיים) אין מספר להם, הוא שקר, שאי אפשר להיות יש מיש עד אין שיעור (באופן של אין סוף), ובהכרח שהתחלתו הוא מאין, והיינו, שההתהוות היש הוא בדרך אין ערוך, אבל מהתהוות האור לא היינו יודעים שאין ערוך, והיינו חושבים שזהו בדרך ערך, לפי שהאור הוא בערך המאור. ומוסיף בזה עוד ענין, שלאחרי שיודעים מהנבראים בעלי שיעור שבעוה"ז שההתהוות היא בדרך אין ערוך, הרי זה מכריח לומר שגם האור הוא בבחי' אין ערוך, שאם נאמר שההתהוות האור הוא בבחי' ערך, דהיינו בבחי' עילה ועלול, א"כ הרי העצמות נתפס ח"ו בענין הערך, ואיך תהי' ההתהוות בבחי' אין ערוך, וא"כ, מהתהוות היש שהוא בדרך אין ערוך, אנו יודעים שגם האור הוא בבחי' אין ערוך, והיינו, שבכל עניניו ה"ה בבחי' אין ערוך. ולכן אמיתית השם שאפשר לומר על עצמות

100) ראה גם סהמ"צ להצ"צ נו, ב ואילך.
 ד"ה ברוך שעשה נסים תרס"ד (סה"מ תרס"ד)
 (קה"ת, תשנ"ד) ס"ע קלה. וראה גם ד"ה
 באתי לגני תשכ"ב (תו"מ סה"מ באתי לגני
 ח"ב ע' תלו).
 101) ראה סהמ"צ שם נוט, א.
 102) פר"ת (סה"מ פר"ת ע' נ ואילך).
 103) שם ע' נד.
 104) מלכים-א ת, ט.
 105) "הכל יודוך" בתפלת שחרית דשבת.
 106) מורה נבוכים הקדמה לח"ב (הקדמה
 א"ג).

עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות¹⁰, וע"י העבודה דועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, שמהפכים השטות דלעו"ז לשטות דקדושה (עצי שטים), את השקר דעולם לקרש המשכן (קרשים למשכן), עי"ז נעשה ושכנתי בתוכם, המשכת (עיקר) שכינה בתחתונים. ומוסיף בהמאמר דיוק לשון הכתוב ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד¹¹, דבכאו"א מישראל ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא, עי"ז שוכן בו עיקר שכינה כמו שהי' בתחלת הבריאה, באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרו בתחלה, ונעשה עיקר דירה בתחתונים.

ב) **והנה** מכיון שהתורה היא נצחית¹², הרי מובן, שענין זה (ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם) הוא נצחי במשך כל הדורות, גם בזמן הגלות, כאשר מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, שגם אז ישנם (ברוחניות) כל ההוראות והמצוות (דכתיב בהו וחי בהם¹³) התלויות במשכן ומקדש. ועד"ז הוא גם בנוגע לכל הפרטים שהיו ביציאת מצרים, וגם לפנ"ז בגלות מצרים, שהם הוראות נצחיות בכל דור ודור, עד היום הזה. וכמו שידוע¹⁴ בענין וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו'¹⁵, שגם עכשיו בגלות האחרון ישנה העבודה בחומר ובלבנים (כמו שהיא ברוחניות), בחומר דא ק"ו ובלבנים דא לבון הלכתא¹⁶, ועי"ז יזכו אח"כ לגאולה העתידה, בדוגמת הגאולה דיציאת מצרים (לאחרי העבודה קשה בחומר ובלבנים גו'), ובני ישראל יוצאים ביד רמה¹⁷.

ג) **והנה** גודל העילוי דעסק התורה בזמן הגלות, מבאר בעל ההילולא בסעיף העשירי [העשירי יהי' קודש¹⁸] דהמשך המאמרים, דיום ההילולא, שסעיף זה הוא הסיום והחותם של מאמר השני דהמשך,

10) סוטה ג, א.

11) הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה עה"פ ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

12) תניא רפי"ז.

13) אחרי יח, ה.

14) תו"א שמות מט, א ואילך. אוה"ת שמות ע' ח ואילך. ובכ"מ.

15) שמות א, יד.

16) זח"ג קנג, א.

17) בשלח יד, ח.

18) לשון הכתוב — בחוקתי כז, לב. וראה זח"ב רעא, א.

הוא רק בורא¹⁰⁷, כי שם מאור הוא איזה תואר, משא"כ שם בורא שאינו תואר על עצמות, אלא רק מורה שישנו ענין התהוות היש ובעל שיעור ומוגבל, שזהו בדרך אין ערוך כו'. ונמצא, שלא זו בלבד שהענין דאין ערוך נרגש רק בעוה"ז, אלא עוד זאת, שעה"ז פועל ההכרה והידיעה דאין ערוך גם בעולמות שלמעלה הימנו. וזהו הביאור במ"ש בהמאמר שהענין דלו אחד בהם (המשכת בחי' ה' אחד) נעשה דוקא בזמן מוגבל דימים יוצרו דוקא (ולא מספיק ענין הזמן כפי שהוא בבחי' רצוא ושוב, או למעלה יותר, בבחי' מטי ולא מטי), כי, הענין דלו אחד קאי על אחד כמו שהוא בבחי' יחיד, אחד ואין שני לו¹⁰⁸, ועד לבחי' העצמות, ולכן צ"ל ענין ההגבלה, כי דוקא בענין ההגבלה גיט זיך אָפּ עצמות ומהות (כנ"ל שאפשר לקרותו רק בשם בורא, ע"ש התהוות היש המוגבל), ועי"ז נפעל הגילוי דעצמות ומהות בכל העולמות שבינתיים (גם במלאכים, וגם בנשמות כפי שהם במעמד ומצב דהיושבת בגנים, שנקראים חברים לפי שלפעמים נשמה מנשמה נאצלת, כנ"ל ס"ג).

(ח) **וכל** זה נעשה ע"י עבודת בני שנקראים צבאות הוי', והיינו, שע"ז שהעבודה היא באופן של צבא, בכל ג' הפירושים דצבא, מלשון חיל (כמבואר בהמשך לאח"ז), מלשון צביון (תכלית היופי שבענין ההתכללות, הן בעצמו, והן עם כל ישראל יחד, מתוך אהבת ישראל, שזהו הכלי לואהבת את ה' אלקיך¹⁰⁹, ועד לאהבת עצם לעצם), ומלשון זמן מוגבל, אזי פועלים הענין דצבאות הוי', היינו, שגם בענין שמצד עצמו הוא בבחינת צבאות, שזהו"ע עולמות בי"ע שאינם באופן דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד, ועד שבכחו לפעול בעולם כפשוטו, ואפילו בארץ מצרים, ערות הארץ¹¹⁰, ובגלות היותר תחתון, הנה בכחו של יהודי לפעול שיהי' טפל ובטל לשם הוי', שלכן אינו נקרא צבאות, אלא צבאות הוי', שטפל ובטל לשם הוי', שהוא הפנימיות דכל הז' שמות שאינם נמחקים, שע"ז נעשה העולם כולו בדרגת עולם האצילות. וזהו תכלית העבודה ותכלית העילוי שעז"נ היושבת בגנים חברים (שהם מלאכי השרת) מקשיבים לקולך השמיעני, התומ"צ של בני, כיון שע"י עבודת התומ"צ בהימים יוצרו, לפעול הגילוי דולא אחד בהם, בחינת

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תש"מ*

הנחה

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא ע"ז כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא במאמרו ליום ההסתלקות וההילולא שלו, דאיתא במדרש רבה² לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי [היינו עיקר דירתין] בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, וע"ז ו' הענינים הבלתי רצויים נסתלקה השכינה מלמטה למעלה, קוב"ה סליק לעילא ולעילא³, עד לרקיע השביעי, ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין⁴ והורידה למטה בארץ. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁵, דעבודת הצדיקים היא להשכין ולהמשיך את השכינה מלמעלה למטה, בחי' עד (כמו שהיא בבחי' שוכן עד מרום וקדוש) ישכנו עלי⁶, למטה בארץ, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו. והנה התחלת ההמשכה למטה שע"י משה היתה בעת מ"ת כמ"ש וירד הוי' על הר סיני, אבל בקביעות⁷ ובגילוי הי' זה בעשיית המשכן כמ"ש⁸ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וממשיך בהמאמר, שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים (ושכנתי בתוכם) נעשית ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו מה שהמשכן הי' מעצי שטים, שמהם נעשו הקרשים, כמ"ש⁹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, קרש הוא אותיות שקר והוא השקר דעולם, הבא מהשטות דלעו"ז, אין אדם

(* יצא לאור בשעתו, "ענש"ק ט"ו בשבט ה'תש"מ". מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק העשירי* מד"ה באתי לגני הש"ת (המו"ל).

- (1) שה"ש ה, א.
- (2) שהש"ר שם. וש"נ.
- (3) ראה זח"ג כ, ב. עה, רע"א.
- (4) ויק"ר פכ"ט, יא.
- (5) תהלים לו, כט.
- (6) יתרו יט, כ.
- (7) אף שבערך ביהמ"ק נקרא אוהל (שמואל"ב ז, ו. שהש"ר פ"א טז ג), ואדרבא — דוקא מעשה משה נצחיים (סוטה ט, א).
- (8) תרומה כה, ח.
- (9) שם כו, טו.

(107) סה"מ תרס"ח ע' קפט ואילך. המשך
 תער"ב ח"א ע' קלה. ח"ב ס"ע א'קמד ואילך.
 (108) ע"פ קהלת ד, ח. וראה סה"מ תרל"ב
 ח"א ע' רפג.
 (109) סה"מ תרצ"א ע' צד. וש"נ.
 (110) מקץ מב, ט. שם, יב. קהלת רבה
 פ"א, ד (בסופו).

אחד ואין שני לו, הנה בכל מקום שהם יכולים לפעול הענין דצבאות הוי', דרגת עולם האצילות כמו שהוא בגלוי. ועי"ז פועלים הענין דבאתי לגני, לגנוני, למקום שהי' גנוני בתחילה, למעלה יותר מעולם האצילות, שזהו"ע הדירה לו ית', דירה לעצמות ומהות, ע"י עצם הנשמה, שמתקשר עם העצם שלמעלה, ופועלים זאת דוקא בעוה"ז התחתון, שנעשה משכן לו ית', ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד, כפי שיתגלה בגילוי בכיאת משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת יום ההילולא יו"ד שבט, ה'תש"מ

הילולא דויהי בשלושים שנה והתועדויות פעילות

והמשכם ופירותיהם בכל הימים שלאחריהם

ועד שיקויים היעוד: ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו ויבן כמו רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם, ונבוא שערו בתודה חצרותיו בתהלה.

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה

מנחם שניאורסאהן

דויהי בשלושים שנה: ראה עבוה"ק ח"ד פי"ט. הצ"צ בקיצורים לתניא ע' עו. ליקוטי לוי"צ אגרות ע' רעז.

והמשכם: הפעולה עצמה נמשכת, ו(נוסף ע"ז) פירותיהם — ומעלה בכאו"א, וכמובן גם מרד"ה באתי לגני (דההילולא).

היעוד: דכימי צאתך מארמ"צ (שאז ויביאם .. לעולם (תהלים עח, נד. שם סט)) אראנו נפלאות (מיכה ז, טו).

שעריו .. בתהלה: תהלים ק, ד.

תהלים עח, נד: הקאפיטל תהלים דשנה זו — ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו.